CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)

ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1999

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol → (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▽ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole → signifie "A SUIVRE", le symbole ▽ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

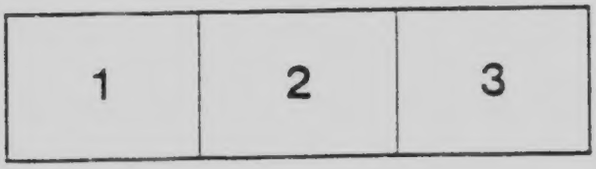

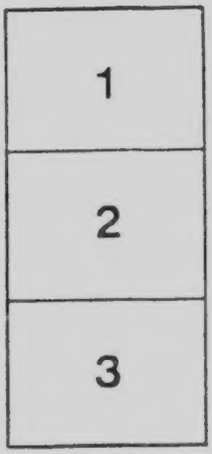

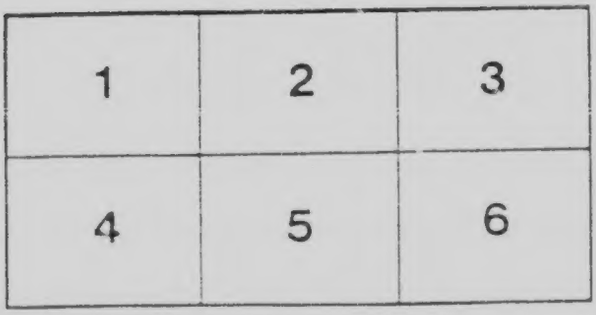

NATIONAL LIBRARY
CANADA
BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

ДМИТРО ГУНЬКЕВИЧ.

Серед Граду Куль

АБО

НЕУСТРАШИМА ГЕРОЇНЯ.

ТРАҐЕДІЯ В 4-ОХ ДІЯХ, В 5 ВІДСЛОНАХ
ЗІ СПІВАМИ.

З життя і боротьби за волю Українського Народа,
в часі Всесвітної Війни в р.р. 1914—1920.

Накладом Української Книгарні
850 Main St., Winnipeg, Man.

Printed in Canada.

ДМИТРО ГУНЬКЕВИЧ.

Серед Граду Куль

АБО

НЕУСТРАШИМА ГЕРОЇНЯ.

ТРАҐЕДІЯ В 4-ОХ ДІЯХ, В 5 ВІДСЛОНАХ
ЗІ СПІВАМИ.

З життя і боротьби за волю Українського Народа,
в часі Всесвітної Війни в р.р. 1914—1920.

HUKRDUP

Накладом Української Книгарні
850 Main St., Winnipeg, Man.

PG3948
H825
S4

ДІЄВІ ОСОБИ:

Теодора Савченко: — Вдова по українськім інтеліґенті в Канаді. Волосся сиве, поважні і характерні риси, літ 60.

Омелян Савченко: — Лікар, син Теодори. Уродливий, енерґійний і благородної вдачі, літ 25.

Василь Савченко: — Молодший син Теодори, студент технічного факультету. Вульґарний, бистрі очи, злосливої вдачі, літ 22.

Роман Новаковський: — Лікар. Приятель Омеляна. Сиве волосся, поважний вигляд лиця, енерґійний, благородної вдачі, літ 50.

Стефанія Українка: — Наречена Омеляна. Вродлива, жовте золотаве волосся, ясні, живі очи, інтеліґентна, веселої вдачі, літ 18.

Священик: — Бувший місцевий парох, а тепер вертаючий з полону, змучений, обдертий і пригноблений, літ 65.

1. Дівчина літ 7.
2. Дівчина літ 8. } Сироти. Мають гарне жовте кучеряве волосся. Цікаві.

Січовик: — Стрілець в однострою, уоружений, літ 22.

Інвалід: — Бувший старшина Українських Січових Стрільців, з забандажованою головою, літ 35.

Україна: — Алеґорія.

Козак Бандурист, з оселедцем на голові, з бандурою під пахою.

Жінка: — Бідна вдова по Укр. Січ. Стрільци.

Дід.

Селяне, селянки, діти-сироти.

ДІЯ І.

(Велика, гарна і простора панська кімната. Великі двері по середині, що ведуть на коритар. Два великі вікна, стоять отвором, над ними звисають фіранки. За вікном видніють великі рожі і пишні цвіти, які розкішно виростають повисше вікон. В середині двері на право ведуть до кухні, другі на ліво ведуть до покою. На стінах великі портрети Тараса Шевченка, Ів. Франка, Драгоманова, і Вїзд Хмельницького до Київа. — Над дверима висить великий, чорний хрест з розпяттєм Ісуса. Обстанова богата: — Великий дубовий стіл, дорогі вибиті сукном крісла, шкіряна софа, велике бюро з зеркалом, шафа з книжками і фортепян під стічою. Стіл застелений скатертю, на середині у вазі великий букет живих цвітів, по боках стола книжки, часописи і прибори до писання. В стіні видніє замурована каса.).

ЯВА I.

Омелян.

(Сидить коло стола і читає часопись, по хвилі встає і проходжуючись невдоволено говорить піднесеним тоном).

Війна! Страшна, кровожадна, безпощадна війна! Знова часописи доносять, що вороги розстріляли богато українських інтеліґентів та селян. І за віщо всі ті цівілізовані варвари так страшно переслідують, та знущаються над тим невинним і безборонним українським народом? Прийшла австрійська армія до Галичини, почалось переслідуванне, катованне і розстрілюванне невинного українського народу. І за віщо? За те, що український народ, був такий вірний австрійським деспотам, що своїм кровавим потом, своєю працею оплачував австрійські податки на те, щоби та Австрія мала чим оплачувати всяку зґраю підлих шпіонів та жандармерію, котрі безнастанно, цілими століттями переслідували і гнобили український народ. Та сама Австрія тепер так жорстоко віддячилась українському народови, наславши на галицьку землю, свою варварську армію, щоби знищила і попалила цілі села, зруйнувала міста і стероризувала та змасакрувала україн-

ський народ за то, що ми називаємось Українцями. Та не кінець тому! Прийшли союзники Австрії. Прийшли Німці; ті теж куда перейшли, то нічого не лишилось по них, тільки трупи і руїна. Відтак зачали наступати ворожі армії. Зачався відворот, знова то само повторилось і так вздвж і впоперек переходили ріжні армії, котрі все нищили і палили, вішали та убивали безборонний народ, тільки тому, що нема кому за нами обстати та упімнутися. І коли то вже ті муки та переслідування українського народу скінчуться? (Сідає, і сперши голову на руки, думає). Коли буде конець тому пеклови, яке завели варвари на українських землях?

ЯВА II.

Теодора.

(Входить з кухні і розглядаєся.). Ти самий, Омельку?.

Омелян.

(Підносить голову). Так, мамо, самий! Або що?...

Теодора.

Нічого! Я, здається, чула як тут хтось говорив.

Омелян.

(Встає сумно). Говорив? То я сам до себе так говорив! Я читав!

Теодора.

Василя ще не було дома?

Омелян.

Ні, не було! З тим Василем, мамо, непорадна година. Занадився грати на біржу і тепер який гріш має, так сейчас туда несе, і до послідного цента все програє. До школи ані не заглядає; я не знаю, мамо, що з нього буде...

Теодора.

(З жалем). Я й сама не знаю, що йому сталося! Від якогось часу хлопець зовсім зіпсувався!

Омелян.

Ви, мамо, поговорилиб з ним, попросили, напімнули, а як треба, то й поганьбили.

Теодора.

Ой, сину, та я його вже просила і напоминала, так нічого не помагає. Він ані слухати мене не хоче. Поговори ти з ним, ти старший за нього, то може тебе послухає. (Сідає зажурена на софі).

Омелян.

Він, мамо, мене від якогось часу страшно зненавидів! Я сам не знаю чого, але він на мене так ворогує...

Теодора.

Ох, знаю я сину, чого він тебе так ненавидить!

Омелян.

(Живо). Чогож, мамо? Я-ж йому нічого злого не зробив. Я-ж йому тільки добра бажаю! Він-жеж мій рідний брат.

Теодора.

Він лютий на тебе через Стефанію. Лютий за то, що Стефанія тебе любить, а не його.

Омелян.

(Сміється). Ха, ха, ха! От дивний хлопчисько! Дівка його не хоче, а він за то злий на мене! Хібаж я тому винен, що Стефанія його не хоче?

Теодора.

Він, бач, думає, що колиб не ти ,то вона-б його любила.

Омелян.

Але-ж, мамо! Вона його ніколи не любила би, бо він легкодух! Він не хоче ніколи кінчити. Він тільки гри на біржі пильнує, а вона таких не любить! Ні, мамо! Вона його ніколи не буде любити! Нині я думаю піти та поговорити з ньою. Думаю попросити її о руку. Може і заручини зробимо.

Теодора.

(Встає утішена.) Справді, сину? (Зносить над ним в гору руки): — Нехай тебе Господь Бог благословить, а я буду Богу молитись і просити Його, щоб вона невісткою моєю була.

Омелян.

(Радісно цілує руку Теодори.) Дякую вам, матусю, за ваше благословенсьтво. Тепер будьте такі добрі і прилагодьте дещо на стіл, бо я може, опісля ще кого запрошу.

Теодора.

Добре, сину; ти вже тим не турбуйся. Я вже сама подбаю про всьо що треба. (Виходить до кухні).

Омелян.

(Щасливо). Мама згодились і радо бажають її за невістку мати! (Сумно). А брат? Брат самий бажавби її взяти за жінку. Та не так її саму, як її гарний маєток. Бо вона, крім того що гарна як богиня, як сонце і крім того що посідає високе образоване, ще й богата. Вона одиначка, дочка богатого купця в Канаді. Ну, а братови, як раз такої треба. (Сміється). А біда в тому, що вона і думати про нього не хоче! О, йому ще далеко до такої красавички, до такої богині, як вона. Йомуб перше подумати, як школу скінчити. А то запи-

сався на університет, на технічний факультет і побувши там троха, тепер й думати про науку не хоче! А Стефанія таких не любить, їх опрокидує ненавидить. (Чути дзвінок від дверий). Хтось дзвонить. Може вона? (Знова дзвонить). Се певно вона, коли так настирливо дзвонить! (Отвирає двері.) Прошу!

ЯВА III.

Стефанія.

Доброго здоровлячка!

Омелян.

А... панна Стефанія! Так несподівано!

Стефанія.

Я, мій дорогий! мій коханий! заскучала за тобою, так і прийшла щоб подивитись на тебе.

Омелян.

Заскучала, кажеш? Так хоч привітайся тепер зі мною. (Витаються і цілуються).

Стефанія.

(Ніби недаючись). Чекай, а то ще хто побачить! (Розглядаєсь по кімнаті).

Омелян.

Нема нікого, серце. Дивись, я сам, як той пустельник на пустині! (Обнимає і горячо цілує її).

ЯВА IV.

Теодора.

(Нечайно входить і побачивши, що вони цілуються, потихо на пальцях знова виходить з усмішкою на лиці).

Стефанія.

(Накивуючи пальцем Омелянови). Ах, ти нечемний хлопче! Не можна так богато цілувати! Оден раз тільки, не більше! (Пестливо притулює свій палець йому до губий).

Омелян.

Ах, ти квіточко дорога. (Силою обнимає її і пристрасно цілує).

Стефанія.

(Обороняючись): Чекай, ти непослушний. — (Вирвавсь з його обіймів). Се чистий розбій! Вдерся до моїх уст, і хоче всі поцілунки зрабувати. Аж уста пашать! (Пещено.) За то я погніваюсь на тебе. (Відходить в бік, ніби загнівана).

Омелян.

(Підходячи до ньої(. Я всьо зроблю для тебе, тільки не гнівайся на мене, серце. Я годжусь віддати тобі хоч би всі поцілунки твої, та ще й з процентом. Згода, чи ні? (Хоче її обняти).

Стефанія.

(Заперечуючо). Ні, ні, не хочу! Тримай їх собі! І гніватись не буду на тебе, тільки не віддавай мені поцілунків.

Омелян.

Ну коли вже наступили між нами мир і згода, так тепер я попрошу тебе, ясновельможна панунню, роздягнутися і скинути капелюха.

Стефанія.

(Ніби обурено.) Якто! Знова напад на мене безборонну! Я протестую проти того!

Омелян.

Але знаєте, високо поважана панно, що ви находитесь в домі благородного і віруючого християнина. А в християнськім домі не годиться сидіти в капелюсі.

Стефанія.

Як так, то я капелюх скину! Але ніяк не згоджусь роздягатись з загортки. (Скидає капелюха).

Омелян.

(Помагаючи скидати капелюха): Як так, то я знова кинусь неначе той морський розбишака, пірат, щоб зрабувати твої рожеві жемчуги, ізмарагди.

Стефанія.

Я вже на все згодна, і роздягнусь, тільки ти не будь таким страшним розбишакою. (Роздягаєсь).

Омелян.

(Помагає її роздягнутися, кладе загортку на бік, бере її за обі руки, любо приглядаєсь до ньої з далека). Бач, яка ти тепер красавичка! Неначе зоря на небі! А то з під тоге капелюха навіть очей тобі не було видно.

Стефанія.

(Накивуючи пальцем). Тільки без комплиментів, пане доктор!

Омелян.

Ну, коли вже так, то тепер сідай, та поговоримо дещо серіозно. (Бере її попід пахи наче дитину і садовить її на стіл. Сам сідає на крісло на проти ньої).

Стефанія.

(Здивовано): — Хібаж стіл у тебе за крісло служить?

Омелян.

Такій богині, такій зорі, як ти, то і на столі можна сидіти. Ти з тої високости, своєю ясністю будеш освічувати моє серце, мою долю.

Стефанія.

Світло зорі хоч ясне в ночи, але зимне! Тому зоря іде до свойого сонця, щоб сонце її нагріло своєю поломінню любови. (Зіскакує зі стола, і стає близько Омеляна).

Омелян.

(Клякає перед ньою на одно коліно благаючи) Стефаніє!... Зоре моя ясна, моя богине! Не відкидай мене, свойого сонця, а будь мені вірною товаришкою, подругою на ціле моє життє.

Стефанія.

(З великою радістю). Лучі сонця падуть на твою ясну зорю, тому й вона світить. Колиб сонце не світило, то і зоря згаслаб.

Омелян.

(Встає урадуваний і обнимає її). Ти.. Ти моя.. моя... моя на завсігди.

Стефанія.

(Зносить очи в гору). Ох, яка я щаслива!...

Омелян.

(Бере зі стола скриночку, добуває перстень і вкладає Стефанії на палець). Отсе нехай буде памяткою наших заручин. Нехай він буде символом щастя для тебе і для мене.

Стефанія.

(Оглядає з далека перстень на пальци). Ох

який він гарний! Як красно сяє! (Цілує перстень). Нехай я тебе тепер за те розцілую. (Обнимає його обома руками за шию і цілує). Тепер я відберу всі мої зрабовані поцілунки.

Омелян.

(Щасливо.) В мене ще моїх власних є на складі богато.

Стефанія.

(Пускаючи його): Твої нехай лишуться на пізнійше.

Омелян.

Боже, який я щасливий! Моє серце переповнене щастєм і радістю. Мої мрії сповнилися.

Стефанія.

Ну, а тепер я вже піду до дому!

Омелян.

До дому? О ні! Ти мусиш ще у нас трошки зістати! Я самий знудився би за тобою! (Іде під двері кухні і кличе.) Мамо!... Чусте, мамо! Війдіть сюда.

ЯВА V.

Теодора.

(Входить з кухні.) Що, сину? Ти кликав мене?

Омелян.

Так матусю моя! Хочу вам представити мою наречену а вашу будучу невістку. (Приводить Стефанію до Теодори).

Теодора.

(Урадувана.) А... панна Стефанія! Яка гостя! яка я рада! Витайте, витайте в нашім домі. (Витаються. — До Омеляна.) Ти справді освідчився?

Омелян.

Спитайте її саму.

Стефанія.

(Показує Теодорі перстень.) Дивіться, мамусю, який гарний подарунок Омелян купив мені. Се на наші заручини.

Теодора.

Ай... справді який гарний. Ходи нехай розцілую тебе як свою невістку. (Обнимає Стефанію і цілує.) Боже, яке щастє на старі літа, такого ангела за невістку мати! Коби скорше весілля зробити. А то з радости не зможу дочекатися. Я сейчас бажалаб собі того щастя!

Стефанія.

О, ні матусю! Так скоро не можна! Тепер піст! А ми весілля справимо гучне, з музиками.

Теодора.

Добре діти! Тільки то ще довго треба ждати! А я стара, вибачайте, бажалаб як найскорше.

Омелян.

Не бійтесь мамо! Вам Бог поможе ще моїх синів, а ваших внуків під вінець благословити.

Стефанія.

(Соромливо.) Фе! Стидайся таке говорити.

Теодора.

Не дивуйтеся панно Стефаніє, всі мущини такі жартобливі.

Омелян.

А хібаж то сором добра та многолітствія пожелати вам, мамо?

Теодора.

Та ні, ні! Нехай тебе Бог благословить за те. Але тепер ходіть до кухні та виньте по горнятку кави. Я стіл уже давно застелила. (Виходить сама до кухні).

Омелян.

А й справді, підемо панно Стефаніє.

Стефанія.

Щож, я проти сього нічого не маю; підемо. (Беруться попід руки і помаленьки виходять до кухні.).

ЯВА VI.

Василь.

(Входить, і побачивши як вони виходять, робить гнівну міну.) А... він з нею, з Стефанією! (Іде вслід за ними аж під двері, відтак затискає кулаки і сердито грозить.) Ух... Ти дияволе... (Знимає з голови капелюха і кидає його сердито на стіл.) Він вліз мені поперек дороги... Він, проклятий, відобрав мені мою послідну надію! Колиб не він, то вона напевно булаб моєю! (Люто закусуючи зуби.) А він забирає її від мене! Та я всіх чортів покличу собі на поміч, а свого доконати мушу! Я не допущу, щоб він взяв в мене дівчину; ту, на котру я так числив, на котру я всю свою надію покладав, котра малаб стати жерелом мойого щастя. О ні! Я тоді був би не я! Хотяй він мій брат, то тепер є моїм лютим ворогом. Він мусить уступити мені з дороги, а ні — то... (Сідає і переглядає часопись; відтак встає, кидає її на стіл.) Ех, чорт побери! Війна! Війни-ж і треба, щоб винищити от таких, як отсей мій брат! Колиб його не було, так тоді все інакшою дорогою повернулосяб! Тоді я ставби паном, не потребував би просити і кланятись кому будь, щоб позичив мені грошей, як програю

на біржі а прямо йду до батьківської каси і беру скілько мені потрібно. А тепер іди до нього, проси, шанкуй, наче перед яким паном, бо він старший і всі гроші в нього. І мама його слухають! Мене лають, тому що я на біржі граю! Ех, колиб то мені пощастило виграти більшу суму грошей, або остаточно оженитися зі Стефанією. Тоді то я вас і знати не хочу! В мене тоді свої гроші булиб! Програв, то програв, чорт побери, є другі, а так що, жию на ласці матери й брата! Але так дальше бути не може. Вона мусить бути моєю, инакше я, я... (Сідає і думає).

ЯВА VII.

Теодора.

(Входить і розглядаєсь по кімнаті). А, то ти Василю?

Василь.

(Підносить голову.) Так, я мамо!

Теодора.

Ти давно прийшов, дитино?

Василь.

(В бік.) Яке їм діло до того. (До Теодори.) Ні, мамо! Щойно увійшов!

Теодора.

Так іди до кухні і випий хоч горнятко кави. Ти

може голодний? Там коло стола є Омелян та його наречена! Ти знаєш, (тихше), вони обоє нині заручилися.

Василь.

(Схоплюєсь.) Що? Заручилися? Так?!

Теодора.

Ну, та так, так. Щож тут дивного; чого хвилюєшся. От іди до них та з сьої нагоди пожелай їм всього доброго.

Василь.

(Сам до себе.) Він таки наважився відбити її від мене та ще й доброго їм желати. Хе, хе, хе! Ні! Ще побачимо, хто на своїм поставить.

Теодора.

Ну, чого-ж ти стоїш? Та іди-ж, щоб не чекали на тебе.

Василь.

Ні, мамо! Не хочу ні кави ні ґратулювати їм...

Теодора.

(З резиґнацією). Ну, то як собі хочеш. (Пускаєсь відходити.)

Василь.

(По хвилинці надуми). Чекайте, мамо! (Теодора стає.) Скажіть Омелянови, що я хочу з ним сейчас бачитись.

Теодора. Добре, я скажу. (Виходить).

Василь.

(Дико іронічно сміється.) Хе, хе, хе! Ґратулювати їм з нагоди їх заручин! О, не дочекаєте сього. Ти не дожиєш днини свого вінчання! Став ти мені на дорозі до мого щастя; стану я тобі на дорозі твого життя! (Люто.) Мені тепер все одно! (Сідає і думає).

ЯВА VIII.

Омелян.

(Врадуваний.) А... Василь! Брат... Що нового скажеш, брате?

Василь.

(Заперечує рукою.) Лиши мене!

Омелян.

Чого-ж так? Що тобі? Може хорий?

Василь.

(В бік.) Падлюка! (До Омеляна.) Нічого особлившого, а так, нема чого мені радіти.

Омелян.

Ти кликав мене?

Василь.

Так. Я хотів поговорити з тобою! Знаєш, мені потрібно трохи гроший.

Омелян.

(Заклопотано.) Гроший, кажеш, треба?

Василь.

Так, треба! Конечно мушу мати гроші сьогодня.

Омелян.

Конечно, кажеш? (Сідає.) Певно, рішив науку продовжати? На науку я з великою охотою грошей тобі дам, і ділом та порадою буду тобі помагати.

Василь.

Ти зараз мені з своєю наукою та порадою набиваєшся. Не прошу я тебе о пораду.

Омелян.

Не зла, а добра тобі брате бажаю, тому і гніватись на мене не повинен. Ти самий знаєш, що наука в теперішні часи се найбільший скарб світа, без якого ти не повинен бути, коли хочеш жити в щастю й гаразді.

Василь.

Гарно говориш. Але є однак люди що не то, що університетських студій, але взагалі ніякої школи не посідають, а є богатими і вповні щасливими. Та з тобою шкода про се й говорити. Грошей мені потрібно, от і все!

Омелян.

Як бачу, з моєї доброї ради користати ти не хо-

чеш. Так позволь поспитати тебе, на що тобі гро
шей потрібно?

Василь.

Довжників кілька є у мене, так треба розпла
титься з ними. А з рештою, яке тобі діло до то
де я гроші діваю. Рахунки здавати тобі не стану
Потрібно мені, тай то все.

Омелян.

Але-ж, брате, опамятайся! Ти ступаєш не пра
вильним шляхом. Ти руйнуєш сам себе і нас. Ме
ні доносять, що ти граєш на біржі, і програєш
там всі гроші.

Василь.

Ну, і що з того? Ти пильнуй себе, а не мене.

Омелян.

(Встає і піднесеним тоном): Брате! В нас є
старенька мати! Коли не мене, то хоч її повинен
ти пожаліти. Вона-ж своїми грудьми тебе викор-
мила...

Василь.

Мені ніколи з тобою арґументувати. Даєш ме-
ні гроші, чи ні?

Омелян.

Тоді дам, як побачу, що ти ступив на правиль-
ну дорогу життя. І ще раз напоминаю тебе: — О-
памятайся, брате, поки ще не запізно.

Василь.

(Люто.) Яке тобі діло до мене? Пильнуй себе, а не мене. Мені гроней, гроней, а не твоєї ради потрібно!

Омелян.

(Люто.) Так? Діла мені до тебе ніякого, а гроші, кажеш, дай! Коли так, то більше ані цента тобі не дам!

Василь.

(Люто.) Не даєш?! Справді не даєш?!

Омелян.

Раз сказав, що не дам, то не дам!

Василь.

Так ти мені не брат більше, а ворог.

Омелян.

(Голосно.) Не смій так говорити! Твоїми устами промовляє безкрайна злоба, і глупа лютість. Ще раз упоминаю тебе: — Опамятайся, брате, а то лихо буде тобі.

Василь.

Тобі буде лихо, а не мені! (Хапає капелюх і скоро пускаєсь до відходу.).

ЯВА IX.

Лікар.

(Здержує в дверях Василя.) Верніться пане

Василій Савченко, маю дещо з вами поговорит

Василь.

Ви може з ним, а не зі мною, пане доктор.

Лікар.

З вами, і з паном Омеляном також.

Василь.

(Постоявши хвилю, вертає і сідає опода
від стола).

Омелян.

(Врадувано.) А.. Доктор Новаковський!... В
тайте, витаите, дорогий гостю! (Витаються).

Лікар

Моє поважаннє! дорогі приятелю! Вибачайт
що так осміляюсь нападати на ваш дім.

Омелян.

О... Я дуже радий витати вас, пане доктор
своїм домі, єсли взагалі можна се гніздо домо
назвати. Прошу сідати.

Лікар.

(Сідає.) О... не забувайте, дорогий приятелю
анґлійської приповідки, яка каже: — "Мій дім
моя вілля". Однак вибачайте, що я в вас не дов
го думаю бути, бо ви-ж самі знаєте, що в нас лі
карів, час дорогий. Отже зараз розкажу в якій
справі приходжу до вас.

ЯВА X.

(Теодора і Стефанія.)

Теодора.

А... гості! Які дорогі гості! Витайте, витайте в нас, пане Доктор.

Лікар.

(Встає і кланяєсь.) Витаю вас, пані матко, в вашім домі.

Омелян.

Маю честь представити вам панну Стефанію, мою наречену.

Лікар.

(Схиляє голову в діл і подає руку.) А, панна Стефанія, моя знакома. Витаю вас! (До Омеляна). А я не знав, що в вас, пане Савченко, є наречена. Се мусіло статись недавно. Ну, ґратулюю вам! Думаю, не забудете мене за старосту попросити.

Омелян.

Селиби тільки пан Доктор згодились на се. Я бувби вам дуже вдячний, бо зробилиб мені велику честь.

Лікар.

О, в сім ділі я служу вам з великою приємністю.

Омелян.

Так дякую вам за се дуже щиро. (Подає д
торови руку).

Лікар.

Ну, а тепер до самої справи, в якій влас
прийшов. (Встає і говорить з ентузіязмом.)
бачите, високоповажані пані і панове, зайшов
вас поговорити з вами, та порадитись в дуже
жній справі, а се в справі несення помочі наш
рідним в старім краю! Ви знаєте що там теп
страшна, безпощадна війна! Ворожі армії ріжн
країн світа кілька разів переходили вздовж і п
перек нашу нещасливу, поневолену українсь
землю. Численні міста і села зруйновані а укр
їнський народ стероризований, одних вороги з
мучили на смерть, а других в полон забрали! Л
шилися немічні старці, каліки, вдови та числен
сироти. Лишилися без даху над головою, босі, о
дерті, без кавалка хліба і надії на нього.

Теодора і Стефанія.

(Утираючи сльози.) Ой, Боже, Боже! яка су
на і страшна картина.

Лікар.

(Продовжує.) Хтож тими нещасливцями тепе
займеться? Хто заопікується ними? Хто даст
кавалок хліба тим, що лишились сиротами? (Су

мно.) Ніхто! Ніхто не може ними занятися тому, що кожний там тепер в страшній нужді та розпуці. Царює там тепер голод і холод. А ріжні зарази доповнюють царство нужди. Сухоребра смерть збирає там тепер своє обильне жниво.

Стефанія і Теодора.

(Втирають хусточками сльози).

Лікар.

Не плачте, мої пані! Наш плач, наші слова нічого їм не поможуть! Тут треба діла, треба ратунку! Всі українські орґанізації в порозумінню з тутешним урядом, рішили заснувати Український Червоний Хрест, котрий має занятися несенням помочи українському народови на рідній землі. Тому я в імени сьої нової орґанізації вас, шановне панство, запрошаю взяти активну участь в сій гуманітарній праці. Отже питаю вас: Хто з нами?

Всі, крім Василя.

Ми всі разом!

Лікар.

(Задоволений сідає). Се дуже гарно з вашої сторони. Дякую!

Омелян.

Мене прошу сейчас вписати в членьство і на

початок жертвую сто долярів. (Отвирає стінну к
су і перерахувавши, дає гроші лікареви.).

Лікар.

(Бере гроші і записує до книжки.)

Василь.

(З жадобою глядить на гроші і слідить за к
жним рухом Омеляна.)

Лікар.

А ви, панно Стефаніє, кілько жертвуєте на р
Українського Червоного Хреста?

Стефанія.

На початок прошу записати сто долярів, одна
з тим, що по гроші, хтось має зайти до мойо
дому, бо грошей з собою не маю.

Лікар.

Дуже добре! Я зайду до вас самий, однак пі
пійше, бо тепер маю іти на зібранне Українсько
го Червоного Хреста. Думаю, що і ви, Омелян
Савченко підете на наше зібранне.

Омелян.

З великою приємністю.

Теодора.

Я стара, пане Доктор. Грошей у мене нема
Отже дещо з убрання можу подарувати для бід
них сиріт.

Лікар.

Радо принимаємо все, що має ще яку небудь вартість! А за всі ваші щедрі жертви, я в імени Українського Червоного Хреста складаю щиру подяку. Притім зазначу, що всякі жертви в натураліях мають бути доставлені прямо на адресу головної управи Українського Червоного Хреста. Ось і адреса управи. (Дає Теодорі картку).

Теодора.

То добре, я зберу все що зможу і доставлю після завтра на отсю адресу.

Лікар.

(Дивиться на годинник). Ов, довше забавився, як думав. Треба поспішати. (Прощається зі всіма.) Прощавайте!

Омелян.

(Зібравшись до відходу, подає руку Стефанії.) А ти моя дорога, зачекай тут на мене, думаю що скоро поверну! Маю з тобою ще дещо важного поговорити.

Стефанія.

Йди, йди; я зачекаю. Тільки довго не барись.

(Лікар і Омелян виходять.)

Теодора.

Пораб і мені подивитись до кухні. (Виходить).

Стефанія.

(Крізь вікно махає хустинкою до Омеляна).

Василь.

(В той час проходжуєсь і злобно підеміхаєт
Золота нагода поговорити тепер з нею! Але
би то найліпше підійти! Треба би конче прим
литись, прилеститись, то може вдасться. (Попр
зяє на собі краватку і шикується.)

Стефанія.

(Стоїть біля вікна.) Ох, який він гарний
милий. Як іде то наче вільний орел серед сте
літає. Мій сокіл дорогий! Як погляне на ме
своїми ясними очима, то зір його проймає мо
душу. Люблю його! Люблю його цілим серцем
душею. Не видно вже... Як сумно мені стало.

Василь.

(Підходить лестливо до ньої.) Чого так зас
мувались, панно Стефаніє?

Стефанія.

(Здрігнувшись). Ох... Бодай вас пане Са
ченко! Я й не запримітила вас тут!

Василь.

(Хитро.) Справді? Хібаж я невидимий?

Стефанія.

А так! Думала, що пішли з доктором на з
бранне. Хібаж вам не інтересно послухати, ш

там будуть радити? О, я такими справами дуже інтересуюся.

Василь.

(По надумі.) І я часом інтересуюся! Та тепер в мене инше і важнійше діло.

Стефанія.

(Здивовано.) Важнійше за се, кажете?

Василь.

Так. Про се я якраз хотів з вами, панно Стефаніє, поговорити.

Стефанія.

(Здивовано.) Зі мною? Може лучше тоді, як Омелян буде!

Василь.

О ні, ні, панно Стефаніє! В сім ділі Омелян ні при чому. (Приступає близько до Стефанії). Лише ви одні на світі можете мені помочи, мене виратувати...

Стефанія.

Помочи? Виратувати? (Здвигає плечима.) Нічого не розумію. Може ви хорі?

Василь.

Хорий! Я тяжко хорий, панно Стефаніє. І тільки ви одним словом, одним усміхом, можете мене уздоровити, можете мене зробити щасливим.

Стефанія.

(Сміється.) Ха, ха, ха! Я й не знала, пане Савченко, що мої слова і мій сміх мають для вас таку чудотворну силу! От чудак ви Василю. Аж розсміяли мене; ха, ха, ха!

Василь.

(Благаючо.) Панно Стефаніє, не смійтесь з мене, ви відібрали в мене все, що я мав найдорощого! Ви відобрали в мене святий спокій, і я тепер нещасливий. Я життя не маю, я страждаю, я мучусь, коли вас не бачу...

Стефанія.

(Перелякано до себе.) До чого се іде? (До Василя.) Так говоріть в чім діло? Я вас цілком не можу розуміти!

Василь.

(Хапає її за руку і благає.) Панно Стефаніє... Я... я... я вас люблю... я вас... люблю понад все на світі...

Стефанія.

(Обурена. Вириває від нього свою руку і відскакує на бік.) Що?... Ви? Як ви смієте? (Задихавшись.) Се-ж зневага! (Обертаєсь від нього)

Василь.

(Підходить за нею благаючи.) Стефаніє, бла-

лю вас, не відкидайте мене.) Смерть собі заполю.

Стефанія.

Геть! Я ваша ніколи не буду! Я вже заручена з вашим братом.

Василь.

(Ніби нічого не знаючи.) Заручена? З братом? Він вас не любить! А я... Я гину, пропадаю за вами...

Стефанія.

(Придивляється йому в очи хвилю, [illegible] так): І як вам не соромно так безлично брехати і [illegible] ті мною про вашу любов! В ваших очах замість любови блестить злоба і підлість. Уступіться від мене. Не можу дивитись на вас

Василь.

(Люто.) Так?! За мою любов до тебе, ти мене ненавидиш! (Цинічно.) Так памятай, що я відплачусь тобі за те! (Хапає капелюх і скоро вибігає).

Стефанія.

(Стоїть хвильку, відтак огірчено.) Нахаба! Нетесаний брус! Як він посмів? (Крізь плач.) За віщо така зневага? Що я кому провинила. Ні, я не знесу сього. (Сідає на крісло коло стола, кладе руки на стіл, на них голову і плаче. По хви-

лі підносить голову і рішучо): Ні! Довше тут оставати не можу. Він грозив мені! Треба сказати Омелянови, хай знає якого брата має. Але як? (Задумуєсь). Ага, напишу листа і лишу йому. (Утерши сльози, сідає і забирається до писання.) Напишу хай відвідає мене, як лише поверне до дому. (пише.).

ЯВА XI.

Теодора.

(Входить з кухні, розглядаєсь.) Василь пішов вже, панно Стефаніє?

Стефанія.

(Здрігнувшись). Пішов вже, матусю.

Теодора.

(До себе.) Здається перепикаджаю! Треба вийти. (По тихо на пальцях виходить.)

Стефанія.

(Вложивши лист в коверту, незаклеєну кладе на столі). Треба іти, а то той дикун знова може влетіти. (Скоро збираєсь і виходить).

(Через кілька хвилин нема нікого.)

ЯВА XII.

Василь.

(Входить по тихо на пальцях і розглядається)

Пішла вже? Здається, нема нікого! (Відхиляє тихцем двері до кухні і поглянувши, таксамо зачиняє їх.) Мама здрімались. (Врадувано.) Тепер, Василю, гайда до діла. (Побачивши лист.). А, — лист! (скоро витягає і читає). Написала до свойого голубчика. Запрошує його до свойого дому! Певно, хоче поскаржитися на мене. (Цинічно сміється.) Хе, хе, хе! (Думає.) Подерти лист, чи ні? (Хвильку думає.) О, ні! Щаслива думка впала мені до голови. Він піде до ньої, а я там засяду на нього. Ніхто навіть знати не буде! В домі нареченої! Ха, ха, ха! Вся вина опісля на неї спаде! Аж тоді вона моя буде. А тепер — гроші! (Відчиняє касу в стіні і забирає звідтам гроші, та деякі папери, ховає в кишені, скоро відходить і відчинену касу лишає.) Ха, ха, ха! І сам найстарший чортяка з пекла лучшої штуки не втявби. (Наслухує.) Здається хтось іде. (Скоро втікає.).

ЯВА XIII.

Омелян.

(Входить веселий.) А ось я вже й вернувся, дорогенька! Я казав що... (Розглядаєсь.) Що? нема її? Мабуть сховалась! (Шукає.) Нема! Пішла до дому! (Побачивши на столі лист.) А...

лист! Певно до мене. (Витягає і радо читає): — Дорогий Омельку! Як лише вернеш до дому, сейчас прийди до мене: важна справа. (Думає.) Що се за важна справа? Тут щось трафилось. Спитаю мами. (Пускаєсь іти до кухні, побачивши відчинену касу, перестрашено.) Що? Каса отворена! (Кидаєся до каси.) Рабунок! Рабунок!... (Бересь за голову.) Мамо! Мамо!...

ЯВА XIV.

Теодора.

(Трохи заспана і стрівожена вбігає.) Що сталось, сину?

Омелян.

(З горем.) Ох... Мамо... Нас обрабовано...

Теодора.

(Перестрашено.) Що?... Омельку? Що ти?...

ЯВА XV.

Василь.

(Вбігає і ніби здивовано): — Що сталось?

Теодора.

(Заломлюючи руки.) Ох... сину... горе нам Нас обрабовано...

Василь.

(Удаючи перестрашеного.) Обрабовано? Мамо, що ви кажете?

Омелян.

(Блиснувши значучо очима на Василя.) Мамо, хто тут був послідний?

Теодора.

Послідний? Або я зчаю! Послідну я бачила Стефанію, як писала якийсь лист. Опісля я більше нікого не бачила.

Омелян.

(З жахом і недовірєм.) Стефанію? Мамо! Я не вірю! Се не може бути!

Василь.

От, тобі й наречена!: Ха, ха, ха! Неймовірно! А однак рабунок доконано! Ха, ха, ха!

Омелян.

(Люто.) Як ти смієш так підло думати про неї?

Василь.

Ще й не сміти думати! А хтож як не вона...

Омелян.

(Прискакує люто до Василя з затуленими кулаками.) Мовчи, кажу! А то, як скотину убю!

Василь.

(Перестрашено поступаючись взад.) За віщож?

Омелян.

(Ступаючи в грізній міні за ним.) Убю, кажу Ще одно слово проти неї і убю...

Теодора.

(Заломлюючи руки, ридає.) Діти мої... О Боже... що тут нині діється...

Василь.

(Дійшовши до дверий, перестрашено втікає.)

Омелян.

(З горя закриваючи твар руками.) Мамо... Я іду до ньої... (Бере лист, і опустивши голову, виходить.)

(Занавіса.)

ДІЯ ДРУГА.

(В домі Стефанії. Простора, гарно вимальована почекальня. Великі вікна, закриті фіранками. За вікнами город з цвітами. Малий стіл, кілька дорогих крісел, бюро з зеркалом, книжки і часописи на столі. З лівого боку входові двері, з правого боку двері ведуть до дальших покоїв. На стінах ріжні портрети українських визначних діячів, між ними король і королева Британії.

ЯВА І.

Стефанія.

(Святочно вбрана, з цвіткою на грудях, переставляє меблі). І як би то ті меблі найлучше уставити? (Переставляє.) Думаю, що тепер найгарнійче! (Поправляє дещо.) Але чому то він так довго не приходить? Він певно ще зі зібрання не вернув! (Глядить у вікно.) Не можу його дочекатися! Конче мушу поскаржитися на його брата! Се грубіян якийсь! Неотесаний брус! І як він посмів до мене залицятися, знаючи що я вже за-

ручена. Се звір не чоловік! Другий раз за так зневагу я йому такого галанаса вліплю, що і спамятається від нього. (Заглядає у вікно). чого він так довго не приходить? Якась нудьг засіла в мойому серці, сама не знаю чого то. сумно мені, аж плакати хочеся. (Співає.)

Де ти милий, чорнобривий.
Де ти, озовися,
Серце вяне, очи плачуть,
Прийди, подивися.

(Весело.) Алеж бо він мене горячо любить, лю бить. А так палко, палко цілує. Здаєсь нераз, не наче жаром обсипле, а так мило, так любо, та со лодко на серцю стане. (З захопленнєм.) Ох, який він милий, який він любий та дорогий мойому серцю. Ні заціо в світі я його не проміняла б. (Хвилю думає.) А щоб я робила, як би йому, Боже борони, що сталося? (з жалем.) Ох... я не пережила б розлуки з ним. (Задумуєся, а по хвилі.) Господи! Що мені таке до голови прилило? Геть тії думки! Таке й думати страшно. Він мій, і більше нічого й думати не повинна. Але як би то його найлучше приняти, коли прийде до мене. (Думає хвильку.) Ага, вже знаю. Буду грати на фортепяні в другій кімнаті, грати, грати, і всю

свою тугу в ту гру вливати. А він прийде, підійде по тихо на пальцях до мене і буде довго, довго вслухуватись, а я буду грати і співати. (Пускаєсь іти, та нагло стає.) Але якої би то грати? (Задумуєсь). Ага, буду грати канадійський гимн, хай він знає, що я не тільки щира Українка, але й добра канадійська патріотка. (Виходить. По кількох хвилях чути голосні акорди на пяні, а відтак голосний спів.)

Канадійський Гимн.

Батьківщино — Канадо, краю мій!
Тебе коха вроженець кожен твій.
З вдоволенисм ми дивимось
На розвій твій сильний
І бережем тебе, ми всі,
Наш захисте вільний.

Приспів:

Батьківщино сильна й вільна!
Ми бережем, ми бережем тебе;
Батьківщино! Ми бережем тебе.

Батьківщино! в нас сосни й явір є;
У нас степи і сила рік пливе.
Як цінний всьой твій простір
Між морями трьома.
Надія ти для всіх таких

Хто живиться з труда.

Батьківщино, під твоїм облаком
Нехай росте шляхотний наш народ
І захища усе тебе
Між морями трьома.
Батьківщино! Батьківщино!
Могутня і вільна.

Перевід "О Кенада". В. Р. 618. М. 122.

(В той час як вона грає, тихцем входить Василь.)

ЯВА II.

Василь.

(Перебраний до не пізнання і з маскою на твари. Закрадається по тихо на пальцях, тримає в руках якийсь знаряд, розглядається і по тихо до себе.) Нема нікого! (Підслухує під дверима кімнати де грає і співає Стефанія.) Весело їй! Хе, хе, хе! Будеш ти зараз інакшої співати; ще й заграєш собі так аж за голову візьмешся! Тут зараз "любий" прийде. На силу його випередив. Але де я тепер сховаюсь? (Шукає сховку.) Хіба ось тут, коло дверий. (Ховаєсь за драперію.).

ЯВА III.

Омелян.

(З листом в руках, вбігає, нагло затримуєсь недалеко дверий і розглядаєсь.) Ох, серце так бється в грудях.

Василь.

(Скорістю блискавки накидає з заду на голову Омеляна чорну плахту, сильно стискає її одною рукою, а другою що сили бє Омеляна по голові знарядом.)

Омелян.

(Від кількох ударів, глухо стогнучи, паде на землю).

Василь.

(Ударивши ще кілька разів, прикладає до грудей ухо і наслухує чи жиє. Опісля копнувши його ногою, кладе на нього знаряд і поквапно скидає маску. (Одубів. Треба утікати. (Скоро утікає).

Стефанія.

(Сумно і тихо закінчує пісню).

ЯВА IV.

Стефанія.

(Входить на сцену сумна.) Здається щось упало. Чи мені може причулось? А серце моє так за-

боліло, так занеміло, що й сама не знаю, що зі мною діється. І чому то він так довго не приходить. (Пускаєсь іти і напотикається на Омеляна; робить великі очи і кричить): Ах, Боже! Що се? Омелян... Кров?!! (Робить божевільний вигляд. Протирає очи.) Се він! (Ридає.) Омеляне.. (Взносить до гори руки). О, Боже! (Кидається до нього, відтак нагло відскакує від нього.) Ох... В нього голова страшно побита. (Ломить руки.) Боже, що мені діяти! (Заводить, а опісля наслухує чи жиє.) Він не убитий на смерть! Він живе! Він буде жити... (Чути дзвінок від дверий.) Ох, що мені діяти тепер? Хтось іде! (Знов чути раптовий дзвінок.) Ах, хто се? (Біжить і відчиняє двері.)

ЯВА V.

Лікар.

Думав, що вас...

Стефанія.

(Божевільно врадувана). Ах, пане доктор!

Лікар.

(Нагло стає і дивиться здивовано на Стефанію). Що з вами, панно Стефаніє? Ви страшенно стрівожені.

Стефанія.

(Закриваючи собі одною рукою очи, другою показує на Омеляна.) Ох... Нещастє...

Лікар.

(Побачивши Омеляна.) Омелян? Не може бути. (Перестрашено): Що се має значити? Говорить?

Стефанія.

Паде на коліна і заходиться від плачу. Ратуйте, пане доктор. Його якісь бандити тут побили...

Лікар.

(Кидаєсь до Омеляна). Бандити? (Оглядає знаряд). Так, ось і знаряд! (Бере за руку і слухає.) Він ще жиє, але дуже слабо! Сейчас треба ратунку. (Голосно). Води, принесіть води в мисці.

Стефанія.

(Вибігає і по кількох хвилях вертає з водою в мисці, бандажем на руці, деякими фляшечками та з мастю у слоїчку.)

Лікар.

(Обмивши голову, оглядає медицини і бере слоїк з мастю). А, бальзам. Дуже добре! Цілюща масть! На рани дуже помічна. (Мастить рани і бандажує). Голову страшно побито! Треба рани

заннивати. (До Стефанії). Зателефонуйте до
го рідні! Там мати, брат, хай прийдуть сюда.

Стефанія.

Зараз, пане доктор. (Виходить.)

Лікар.

(Бандажує голову.) От нещасте. Так нес
дівано.

ЯВА VI.

Стефанія.

(Жалісно ридаючи.) Вже зателефонувала; з
раз тут будуть. (Опісля). Ох, таке горе, таке н
щасте! І за віщо? Готов шкандал вийти. В мо
домі... О... Боже...

Лікар.

Успокійтесь! Ви тому не винні! Шкандал тр
ба затамувати. До поліції доносити не треба! —
Бандити втікли, і пропало! Поможіть мені тепе
притримати голову.

Стефанія.

(Плачучи кидаєсь і притримує голову Омеля
на.)

Омелян.

(З разу помало, відтак голоснійше стогне.)
Ой... Ой... Уг... Ой...

Лікар.

Буде жити; бачите, очутився!

ЯВА VII.

Теодора і Василь.

Теодора.

(Стрівожена). Що тут сталось? (Побачивши Омеляна, з горем заломлює руки.) О, Боже! За віщо така кара?

Василь.

(Удаючи сумного.) Убитий... Ох... брате!... брате!...

Лікар.

Будьте спокійні! Він не убитий! Він буде жити...

Василь.

(Зі злости скрегоче зубами, і по тихо в бік.) Буде жити! Ух... Пропав я тепер.

Теодора.

(Припадаючи до Омеляна.) Ах, сину мій, сину! Моя одинока підпоро на старі літа... Моя потіхо... За щож тебе так тяжко побито?

Лікар.

Будьте спокійні, матусю! Плач гірше ділає на нерви хорого. (До Стефанії.) Зладьте чисте, вигідне місце в другій кімнаті; треба сейчас операцію на нім перевести. А я зараз покличу лікарів собі до помочи.

Стефанія.

(Виходить скоро до другої кімнати).

Лікар.

(До Василя.) Поможіть занести брата до др
гої кімнати.

Василь.

(До себе) На цвинтар скорше! (Приступ
до нього.)

Лікар.

Ви беріть за ноги, а я за плечі, а ви пані Са
ченко уважно підтримуйте йому голову. (Беру
так, і виносять).

Теодора.

(Плаче і примовлює). Сину мій, соколе мій, з
щож тебе так страшно покарано. (Стогни хоро
і плач матери доносяться з другої кімнати).

ЯВА VIII.

Василь.

(Вертає лютий, з затуленими кулаками.) Ну
йолун з мене! Треба було додушити до решти
А тепер?... Пропало! (По хвилі надуми.) Од
так я тепер певнійший, що вона моя буде, а з
нею і все її майно.

ЯВА IX.

Стефанія.

(Входить плачучи). Стільки крови за невинно...

Василь.

(Удає що плакав, утирає хусточкою слези.) Не плачте, панно Стефаніє! Ви йому в тім нічого невинні! Лихі люде! Бандити прокляті!

Стефанія.

(Хлипаючи.) Так несподівано напали на нього самого...

Василь.

Кара Божа за якусь провину на нього спала..

ЯВА X.

Теодора.

(Плачучи.) Сину! Ми зараз завеземо його відси до дому...

Василь.

До дому? (До себе): Ах, так! Тим лучше для мене! (До Теодори): Добре, мамо! То може зателефонувати по автомобіль?

Теодора.

Ні, не треба сину! Тут приїхав шпитальний віз з лікарями, і роблять йому операцію. Сим возом завезуть його до дому.

Василь.

Добре, мамо! Робіть як знаєте! Я з того гор
зовсім голову стратив! Нічого путнього й под
мати не можу. (Сідає і кладе голову в долоні).

Теодора.

Ох, таке горе! Таке нещастє!

ЯВА XI.

Лікар.

Ну, слава Богу, вже по операції. Сейчас заве
зуть його до дому.

Стефанія і Василь.

Так?... А є надія?

Теодора.

Буде жити? Говоріть! Моя надія. (Виходит
до хорого).

Лікар.

(По хвилі.) Н-а-д-і-я... Надія в Бога..

Василь.

(До себе.) В чорта надія, не в Бога.

Стефанія.

В Господа Бога надія. Ох! Я буду молитись
буду благати ласки в Господа Бога, лише аби
він виздоровів! Я все своє майно продам тільки
аби його якнайскорше вилічити.

Лікар.

Тут більше, чим майна треба. Треба щоби ви сами його пильнували, та доглядали. Він має дуже ушкоджену чашку на голові, і найменший недогляд може бути фатальний для нього! Він може стратити зір, і остати темним на ціле життє! Отже треба бути дуже осторожним і доглядати як найпильнійше. Головно в часі горячки треба дуже пристосовуватись до лікарських приписів, тому, ви панно Стефаніє, мусите про се подбати, аби ті приписи були виконані точно.

Стефанія.

(Урадувано і зі сльозами в очах.) О, Боже! Я буду чулася щасливою, коли зможу все бути коло нього і услугувати йому. Я буду пильнувати його як свойого ока в голові; я буду молитись Богу, щоб він скорше вернув до здоровля...

Лікар.

(Зичливо стискає її руку). За такі приреченя я зі своєї сторони єсьм вам дуже вдячний, рівнож постараюсь, щоб ви за се одержали повну нагороду. (Збираєсь до відходу.) А тепер пращайте! (Пращається.) Я в короткім часі навідаюсь до мойого пацієнта. (Виходить).

ЯВА XII.

Теодора.

(Входячи.) Сину, вже беруть його нещасного до дому. Ходи, поїдеш разом з ним. Треба-ж там помочи дещо.

Василь.

Ні, мамо! З ним я не поїду! Мене дуже зворушають його рани! Я терплю гірш від нього, коли дивлюсь на його муки. Їдьте ви самі з ним, а я там прийду трошки пізнійше.

Теодора.

Ох, всі ми тепер відчуваємо його біль, його муки! Я радаб йому неба прихилити, тілько абы він так тяжко не терпів...

Василь.

(В бік до себе): І я також за тим, щоб він якнайскорше покінчив свої муки, і — перенісся на другий світ.

Стефанія.

І я матусю поїду з вами! Я буду його доглядати, буду оплачувати лікарів і медицину, тільки аби його якнайскорше вилічити і привести до здоровля.

Теодора.

(Врадувано.) Ох, дитино моя, ангеле мій! (Об-

нимає її і цілує.) За твою чутливу совість, за твоє добре серце, нехай тобі всевишний заплатить! (Плаче.) Колиб не ти, то я не знаю... Нас обрабовано нині так, що й лікаря не булоб чим заплатити. (Втирає сльози). Нещастє спало на нас, страшне нещастє! Ти тепер будеш нашою спасителькою.

Стефанія.

Не журіться, матусю! Господь милосердний, кікого не опускає в біді, то і нас не опустить! Ви тепер їдьте з хорим Омеляном до дому, а я зберусь і зараз до вас прийду.

Теодора.

(З вдячністю.) Добре, доню! Ти сонечко моє ясне! Надія моя! (Виходять обі в противні сторони.)

Василь.

(Лютий.) До сто чортів! Вона й тепер не покидає його! Вона готова мене з'іґнорувати та відкинути! О, всі пекельні сили, взиваю вас на поміч. Тепер вона мусить бути моєю. Інакше не може бути! Бо колиб і тепер мої пляни не здійснились, то щож тоді мені робити? Тоді я вже безсильний, пропащий! Аджеж мені гроший треба! Без тих проклятих гроший, нема в мене життя. Ті що вкрав не вистарчать довжникам на заплачение

довгів. Ні! Коли вона й тепер не дасться мені підмовити, тоді всьому конець! Запишусь до війська і сейчас на фронт! А там... Там таких як я куля ніколи не минає! Але...спробую ще поговорити з нею; може дасться підманути. (Наслухує.) А ось вона вже йде!

ЯВА XIII.

Стефанія.

(Убрана за норсу, з валізкою в руках.) Чи вже готові йти, пане Савченко?

Василь.

Так, панно Стефаніє! Однак заким підемо, я хочу вам ще кілька слів сказати.

Стефанія.

(Нерадо). Але, бачите, я не маю часу! Я спішусь. Там-же лежить смертельно хорий Омелян, ваш рідний брат! Треба його ратувати...

Василь.

Нічого, панно Стефаніє, ви йому так скоро не поможете! Зрештою, там-же є мама. А друге, хто знає чи він взагалі коли виздоровіє? Ви-ж бачили, мала надія!

Стефанія.

(Кладе валізку на долівку, і праву руку впихає з кишеню свойого пальта). І як ви можете

таке думати, а тим більше говорити про свойого рідного брата?!

Василь.

Хіба-ж я в тім виноватий, що його хтось побив? Я відчуваю його біль, рад би, щоб ті муки опустили його, але щож я йому в тім поможу? Я хотів з вами ще поговорити, просити вас, благати...

Стефанія.

(Здивовано.) Певно знов освідчуватися хочете?

Василь.

(Приступає близше і витягає до ньої руки.) Стефаніє, я пропащий без вас.

Стефанія.

(В бік). Поганець, він знов своє починає!

Василь.

Простіть мені, що я вас так мучу, однак я сам терплю муки гірші від вас. Я пропадаю за вами. Ви моя надія, ви моє сонце...

Стефанія.

Говоріть розумно, бо з ваших слів я нічого не розумію...

Василь.

Ох, ви розумієте! Я-ж виразно висловлюю мою любов до вас! Я хочу вашої руки. Покиньте лю-

бити Омеляна, бо він як не помре, то калікою стане; він буде темний на очи і ви його не будете любити.

Стефанія.

(Бересь лівою рукою за серце.) Ох... (Рішучо.) Схаменіться, що говорите!

Василь.

(Хапає її за ліву руку і жахуче цілує.) Стефаніє, зоре моя сіяюча, богине моя, люба моя...

Стефанія.

(Хоче вирвати руку.) Що ви? Ви божевільний!

Василь.

Ні! Ні! Я збожеволію без вас! Я! Я.. вас..

Стефанія.

(Люто виривае руку.) Негіднику! Як смієш так нікчемно... в такій грізній хвилі... В тебе серця нема. Ти безчесна людино! Звірюка ти!

Василь.

(Відступає від неї, вдивляєсь в ню, а по хвилі люто): Що ти говориш?!

Стефанія.

Те, що чуєш! Там твій брат лежить на смертельній постелі, а тобі романсувати хочеся?! Ще й з його нареченою?! О, ти гірш дикої звірюки. В то-

сі сатана сидить! Геть з моїх очей! Ти не гідний щоб тебе свята земля на собі носила.

Василь.

Мовчи, гадюко! (Трясучись з лютости підступає помало до неї).

Стефанія.

Геть мені, потворо, з хати!

Василь.

Ти смієш?... Та я тебе, клята чортице, задушу як скотину! (Кидається до неї з розкряченими пальцями щоб задушити її).

Стефанія.

(Зі скорістю блискавки витягає з кишені револьвер, і приставляє до його грудей.) Ще крок оден наперед і трупом ляжеш.

Василь.

(Вибалушивши очі і роззявивши рота, опускає руки.) Ось воно як?! Ну, пропало; всьо пропало; кінець всьому.

Стефанія.

Так, твоїй нерозумній голові кінець. Назад до дверий! Назад! (Тримає револьвер вимірений в груди Василя і випроваджує його з хати.).

Занавіса.

ДІЯ ТРЕТА.

Комната і обстанова та сама що в першій дії. З тою лише зміною що в куті, під вікном, є другий маленький столик, на нім понакладано ріжних фляшинок з лікарствами і великий срібний свічник, з трьома настромленими свічками. — Пізний вечір. — Сумно.)

Теодора.

(Бліда, сплакана, невиспана сидить у великім кріслі, і киваючи головою, дрімає. — Робить якісь невиразні рухи. Деколи вимахує руками не договорюючи якісь невиразні фрази.)

З надвору чути сиґналовий дзвінок, який протяжно повтаряєсь кілька разів.

ЯВА I.

Стефанія.

(Вбрана по літньому, парасоль і валізка в руці. Входить помало і розглядаєся.) Нема нікого? (Побачила сплячу Теодору.) А... матуся спить. (Кладе тихо валізку і парасолю в кутку). Бідна,

сердечна мати, утомилась! Тяжко їй приходиться на старі літа зносити таке велике горе...

Теодора.

(Говорить щось крізь сон.).

Стефанія.

Певно сниться її щось; треба розбудити. (Торкає її.) Матусю, проснiться, матусю...

Теодора.

(Прокидаєсь.) Що?... Га... Хто мене кликав?

Стефанія.

Я, матусю, я! Бачите, я вже приїхала.

Теодора.

(Схоплюєсь урадувана). А... Стефанія... Приїхала... Ти коли ввійшла?

Стефанія.

Щойно перед хвилею. Дзвонила, дзвонила і ніхто не відчиняв дверий, так я нарешті сама увійшла. Я так і знала, що ви утомились, та задрімали. (Скидає капелюха і убирається в білий фертушок.)

Теодора.

А так, задрімала. Не виспалась... Цілу ніч коло Омеляна...

Стефанія.

А як він? Лекше йому? Подужав?

Теодора.

Слава Всевишньому, трохи полекшало. Горячка проминула, відзискав память і помало вертає до здоровля. Спить тепер. А як ти чуєшся? Я так журилась за тебе...

Стефанія.

Здорова, матусю, як огірочок. Перш голова мене дуже боліла, а тепер я вже знова здорова і знова буду доглядати мойого Омелька. Іду я сейчас подивитись на нього. (Іде в кімнату).

Теодора.

Моя потіха! Моя розрада! Так щиро була занялась Омеляном в його нещастю, що сама була розхорувалась. Лікар прямо силоміць примусив був її виїхати на якийсь час на свіже повітре, щоб виздоровіла. Та тепер знова Омеляном займеться. Люблю її не меньш рідної дитини.

ЯВА III.

Стефанія.

(Входить по тихо на пальцях.) Спить ще! А що казав лікар?

Теодора.

Казав, що в скорі позволить Омелянови встати з ліжка.

Стефанія.

Так? Ах, яка я рада! яка рада! (По хвилі): Ну, але ви матусю уморені, умучені; не виспались! Ідіть отже на спочинок, вам він вже належиться...

Теодора.

Ах умучена я, ще й як умучена.

Стефанія.

Ви певно за весь час моєї неприсутности самі доглядали Омеляна?

Теодора.

Сама, доню! Та найгірше мучать мене страшні сни. А ось і тепер, коли задрімала, мені приснився син мій Василь. Вже третий раз він мені сниться. Я боюсь, щоби знов яке лихо не скоїлось. Добре що ти, дитино, вже вернула. Буде мені відраднійше тепер.

Стефанія.

Забудьте сон, матусю! Ваші нерви занадто напружені, і тому вам страшне сниться. Василь тепер десь далеко за морем, на французькій земли воює.

Теодора.

(Вздихаючи.) Так! Коли на нас впало отсе нещастє, він з того горя як пішов, то навіть і ли-

ста не напише чи жиє. (Плаче.) А може? Може вже убитий?

Стефанія.

Листи з війни, матусю, не доходять! А плакати нема чого! Богато героїв тепер воює за долю свойого народу, однак не всі вони вернуть живими, але і не всі погинуть геройською смертю! Кому яка доля судилася. А ми повинні радіти з того, і бути гордими, що маємо таких героїв, які навіть своє життє жертвують на славу нашої новоприбраної вітчини.

Теодора.

Так доню, але видиш скільки то те чіння відразу на мене впало. Оден на війну пішов, другий смертельно побитий лежить, і колиб ще не ти, не твоя безнастанна поміч, я не перенеслаб того горя!

Стефанія.

Не турбуйтесь, матусю. Омелян виздоровіє, а Василь, як Бог поможе, верне з війни, і знова зажиємо спокійним і щасливим життєм...

Теодора.

Сильна ти доню, духом і вірою. Пять місяців перенудилась ти днями і ночами, аж сама розхорувалась, пильнуючи хорого Омеляна, щоб по-

вернути його чим скорше до здоровля. І чим же він зможе тобі відплатити сей великий довг?

Стефанія.

Для мене, матусю, буде великим щастєм і відплатою, коли побачу його здорового; коли почую його тихе лагідне слово, і коли на його устах засяє веселий усміх вдячности і колишньої любови до мене.

Теодора.

А я буду молитись Всевишньому, щоб ти чим скорше невісткою моєю стала.

Стефанія.

Так, так, матусю. А тепер ви йдіть на спочинок, а я вже сама буду пильнувати його.

Теодора.

(Пускаєсь до відходу і стримуєсь.) Ага, тут є десь лист до тебе. От, мало що не забула тобі дати його.

Стефанія.

Справді, є лист для мене?

Теодора.

Так! Щойно сьогодня листонош приніс його. (Йде до столика, знаходить його і дає Стефанії.)

Стефанія.

(Скоро розпечатує і по тихо читає, відтак врадувано.) Матусю! Мої мрії сповнилися.

Теодора.

Щож се таке? Розказуй скоро.

Стефанія.

Важне, матусю, дуже важне! Мрією моєю було, щоб я слабосильна женщина в сій грізній хвилі могла взяти активну участь в боротьбі за свободу і волю українського народу.

Теодора.

Героїчна думка у тебе, доню, геройська кров пливе у твоїх жилах. Видно, що з козацького потомства. А як-жеж ти можеш доконати сього?

Стефанія.

Дуже просто! Я подала писемне зголошеннє до головного виділу Українського Червоного Хреста, щоб постарались для мене о всі потрібні документа для мойого вільного переїзду на боєвий фронт. І ось сей лист з потрібними мені документами для переїзду.

Теодора.

(Крізь плач.) Значиться, ти вже поїдеш, і знов я сама лишусь з хорим Омеляном. (Втирає сльози.)

Стефанія.

Господь з вами, матусю! Я не поїду так довго, поки Омелян зовсім не виздоровіє. Його хорого не лишу. Може ще і він схоче поїхати зі

мною разом. Тоді ще лучше. Він бувби лікарем, а я його доглядачкою хорих. А тепер ви, матусю, ідіть на спочинок.

Теодора.

Ну, коли ти вже так вперлася, то я піду, але незадовго верну. (Збирається і виходить.)

Стефанія.

Сердечна мати! Люблю її неначе свою рідну матір! Стільки горя прийшлось їй перенести на старі літа! Немало і я з ньою натерпілася. (По хвилі.) Але заговорилась я, а до хорого і не загляну. (Дивиться на годинник на руці.) Думаю, що тут зараз лікар прийде.. (Виходить на право.)

ЯВА III.

Лікар.

(З лікарською валізкою). Нема нікого! Певно коло хорого. (Кладе валізку на столі і покашлює).

ЯВА IV.

Стефанія.

А, пан доктор! Доброго здоровля. Перепрашаю, що мусіли ждати на нас.

Лікар.

Витаю вас, панно Стефаніє. Не сподівавемся

так скоро побачити вас тут. Вам треба було троха довше побути на свіжому воздусі, а то ви знов можете розхоруватись.

Стефанія.

Ні, пане доктор, тепер я здорова, як риба в воді.

Лікар.

Се мене дуже тішить. А як наш пацієнт?

Стефанія.

Спить, пане доктор.

Лікар.

Думаю, що нині і він повинен встати з ліжка. Питаннє є однак чи його очи зможуть знести се ясне світло?

Стефанія.

Записати чорні шкла, пане доктор!

Лікар.

Побачимо. Думаю, що зразу світло в покою мусить бути темне, а відтак постепенно яснійше, поки зовсім не привикне до ясного світла. Відразу ясне світло для його зболілих очий осліпилоб його. Признаюсь вам, панно Стефаніє, що я не мав найменшої надії на видужаннє пана Омеляна. Його життє лежало виключно у ваших руках!

Стефанія.

Не приписуйте мені так великої прислуги за його видужаньє, пане доктор.

Лікар.

Говорю зовсім щиро. Найменша необережність в догляданню хорого, могла спричинити йому смерть! Ваші безнастанні труди, ваше пильнованнє його цілими днями і ночами вратували його життє і привели до здоровля. І коли нині пан Омелян Савченко встане з ліжка, то се тільки завдяки вам, як умілій, практичній доглядачці хорих. І я вже подбаю за се, щоби пан Омелян Савченко вповні віддячився вам за се.

Стефанія.

Тільки не вимушуйте сього на нім, пане доктор.

Лікар.

(Встаючи.) О ні, ні! Думаю, що пан Савченко сам зрозуміє свою повинність. Треба тільки сказати йому, кому він завдячує своє здоровлє і життє.

Стефанія.

Тільки прошу не виявляти перед ним мойого імени скоро. Нехай троха поклопочесь хто се міг би бути.

Лікар.

Коли сього собі бажаєте, я зроблю. (Бере валізку і пускаєсь йти). Ну, думаю, треба його збудити. (Виходить на право).

Стефанія.

(Виходить за ним також.) Піду і я, може треба буде дещо подати вам, пане доктор.

ЯВА V.

Стефанія.

(По хвилі вертає весела і рада). О, Боже, яка я нині щаслива, що мій найдорощий Омелян встане з ліжка. (Клякає перед хрестом на стіні і взносить до нього руки.) Всевишний Боже! Перед тобою складаю щиру мою подяку, що не пропали мої надії. Я тебе кожного ранку і вечером просила щоб вернув здоровля мойому найдорощому Омелянови. Ти вислухав мої молитви і уздоровив його. Тепер прошу Тебе стережи його від всього злого. (Встає і хвилю думає.) А тепер треба скинути з себе отсе одіннє і натягнути святочне, а то він побачивши осьтакою, ледви пізнав би мене. (Скидає з себе біле убраннє, іде до зеркала і зачісує волоссє). Здається що от так була зачесана того дня, коли сталося отсе неща-

сте. (Здрігнулась). Ох! По що я згадую той страшний день. (Поправляє на собі суконку.)

ЯВА VI.

Лікар.

(Усміхнений входить і кладе валізку на стіл).

Стефанія.

(Дивиться допитливо на лікаря). Ну, як же пане доктор?

Лікар.

Я знав, що вам цікаво знати. Ну, ну, не журіться, дякуйте Всевишньому що все є як найліпше. Я позволив йому встати якраз тепер. Убирається і скоро буде тут, щоби побачити свою спасительку.

Стефанія.

(Сплеснула в долоні.) Ох! Яка я щаслива, яка я рада. (Стискає руку лікареви.) Прийміть щиру подяку від мене, пане доктор, за ваші тяжкі труди, за вашу працю при привернення здоровля і життя Омелянови.

Лікар.

Дякуйте радше лікарській науці. Я нею послугувався тай завдяки їй привів пана Савченка до здоровля. Тепер ще додам, що і ви панно Стефаніє сповнили свій обовязок совісно. На одно

ще хочу звернути вашу увагу, а се — згасіть се ясне світло і засвітіть свічки, бо се світло більше натуральне для хорих очий.

Стефанія.

Добре! Я сейчас то зроблю! (Засвічує свічки, а гасить електричне світло.)

Лікар.

Так, добре. (Подаючи руку): Ну, тепер я злишний тут. Пращавайте. (Бере валізку і виходить.)

Стефанія.

Якось в сій хвилі сумно мені стало! Сама не знаю чого так всьо посумніло. Чи того, що світла неясні, чи може знова яке лихо віщує моє серце. (На дворі починає греміти. Стефанія заглядає у вікно.) Ох, які страшні хмари насуваються. Гремить і блискає, здаєсь буде буря.

Голос Омеляна.

Де вона? Де та моя хоронителька, моя спасителька?

Стефанія.

(Врадувано.) Се він! Мій сокіл дорогий! Мій наймилійший. Ох, як серце тріпочесь, чуючи його голос.

ЯВА VII.

Омелян.

(Блідий, слабий, з'забандажованими очима, мацаючи двері, помало входить.) Спасителько моя!... (Мацає). Де ти, хоронителько моя?... До смерти буду зобовязаним тій особі, яка так щиро занялась мною, в моїм нещастю, в моїй хоробі і вратувала мені життє.

Стефанія.

(Підходить до нього, бере за руку і веде на середину.)

Омелян.

(Ідучи помало.) В своїй руці чую руку тої особи, якій завдячую своє життє. Однак заким позволю собі оглядати світлість вашого лиця, перш усього прийміть від мене щиру і сердечну подяку, яку висказують мої зболілі уста.

Стефанія.

Боже, чи се сон чи дійсність!

Омелян.

(Приклякає перед ньою). За ваші щирі старання, за ваші тяжкі труди, прошу згодитись, щоб я міг стати вашим вірним слугою, невільником аж до моєї смерти.

Стефанія.

Ах! Омельку мій дорогий, перестань! До чого се? Я хочу з тобою говорити. Я хочу радіти разом з тобою!

Омелян.

(Встаючи здивовано.) Хто се? Знайомий голос!

Стефанія.

Се я, дорогий мій, я! Твоя Стефанія! Твоя наречена!

Омелян.

(Скрикнувши.) Стефанія!... Не може бути! (Раптом зриває бандажі з голови, звідки показуються шрами на чолі. З жахом і лютим гнівом.) Ах, так! Вона! (Бересь за голову.) Ух!!! Се ти ратувала мені життя? (З горя закриває очи руками.)

Стефанія.

Так, мій дорогий! Господь Бог, лікар і я! Чогож ти так настрашився? Я думала, що ти радітимеш, побачивши мене, а ти, ти... Невжеж ти не рад був мене побачити? (Хоче його обняти.) Дорогий мій!...

Омелян.

(Спиняє її рукою.) Геть від мене! Не підсту-

най близько! Я боюсь тебе! Ти зрадлива людина!

Стефанія.

Що з тобою, Омельку? Схаменися! Що ти говориш? Се-ж я, твоя вірна, твоя люба Стефанія! Ти не пізнав мене, мій соколе дорогий.

Омелян.

Пізнав... пізнав я тебе сейчас! Се ти та людина, в котрій всадовилась злоба і зрада.

Стефанія.

Боже, що він сказав! (Бересь за голову). — Омельку, ти божевільний; що ти таке говориш? Схаменися, Омельку!

Омелян.

Хіба-ж не ти писала того підлого листа, щоб звабити мене до себе, і там зрадити... убити... мене?!

Стефанія.

(Бересь з горем за голову.) Ох... що я чую... Боже мій, Боже!

Омелян.

Хібаж не ти була причиною мойого нещастя?..

Стефанія.

О, я не пережию сього! Боже великий, дай перенести се горе! (Протирає очи.) Ні! Се сон! Страшний сон!

Омелян.

(Тремтючим голосом.) Твоя підла зрада довела мене до каліцтва, до руїни.

Стефанія.

(Робить перестрашену міну.) Ні! Се не сон! Се страшна дійсність. (Плачучи.) Омельку! бійся Бога, опамятайся, що ти говориш? Ти серце моє на кавалки шматуєш...

Омелян.

Моє серце ти давно вже пошматувала своєю зрадою. А тепер удаєш невинної!

Стефанія.

Омельку! дорогий мій... Невжеж ти свідомо се говориш? Я-ж життє вратувала тобі, а ти так люто, так жорстоко, знущаєшся надімною! За віщож се? (Ридає.)

Омелян.

(З горем). Ох, раднеб я не оглядав світла Божого дня, наколиб я мав завдячувати тобі своє здоровлє. Ти скалічила мою душу, зрадила... Ти зруйнувала моє майно...

Стефанія.

(Плачучи.) Омельку, дорогий мій! Не вір сьому. Я тебе ніколи не зрадила!

Омелян.

Не правда! Хіба-ж не в твоїм домі мене так тяжко побито?

Стефанія.

(Приклякає перед образом.) Всесильний Боже, Ти терпів невинно тяжкі муки і Теба розняли на хресті за правду! Де-ж та правда за яку Тебе на хрест розняли? Деж та справедливість?... За що на мене така тяжка кара спала? Благаю тебе, зглянься наді мною нещасливою. (Встає і плаче. — На дворі зачинає гудіти вітер, гремить і блискає).

Омелян.

(З горем.) А я... Я так любив її... Любив понад все на світі... А вона (Люто і піднесеним голосом.) зрадила... зруйнувала мене! Ох...

Стефанія.

Дорогий мій! Бог свідком, що я вірною тобі була, і вірність тобі на далі заховаю! Я тебе люблю, люблю понад все! Я майно і життє своє посвятила для тебе, щоб ратувати тебе з сього нещастя, а ти... ти... О — Омельку, Омельку! Опамятайся. (Плаче.)

Омелян.

Ти хочеш, щоб я знова повірив твоїм брехливим словам; щоб знова підступом завабити мене

у сіти зрадливої любови. Ні! сього більше не буде.

Стефанія.

(Ридаючи.) Убий мене, завдай мені страшні муки, а не виривай мойо о серця, не шматуй моєї душі, своїми докірливими і як ножі острими словами. Я тобі ніякого зла незаподіяла... (Плаче.)

Омелян.

Хібаж не ти вирвала моє серце, хібаж не ти поніматувала мою душу; не ти знищила мої найсвятійші заміри в моїм життю? (Жалісно.) Чомуж ти не вбила мене до решти? Чого ратувала мене від смерти? Щоб знова знущатись наді мною?

Стефанія.

Ох, Боже мій, що я чую? Таж ти одинокий на світі на якого всі свої надії я покладаю, якого я так безмірно кохаю. А ти так страшно, так жорстоко знущаєшся наді мною. Завіщо таку кару завдаєш мені?

Омелян.

(З горем береш за голову.) Іди! Іди геть звідси! Я не хочу тебе і на очи бачити! Я не хочу і чути нічого про тебе! О, Боже! На що ти привернув мене до життя? Волів би я гнити ніж

переносити отсі тяжкі муки. (Помало, хитаючись виходить на право.)

Стефанія.

(Стоїть хвильку стрівожена і майже в божевільному настрою, відтак приходить до себе.) Каже: Іди геть! "Не хочу тебе бачити!" (Крізь сльози.) От така подяка! Боже за щож се? (Плаче. По хвилі рішучо:) Нічого мені не лишаєся лише йти. Оставати тут довше не можу! Отже піду там де потрібно моєї помочи; де зможу забути своє горе; піду до Українського Червоного Хреста, і скажу щоб сейчас відослали мене на наш галицький фронт! (Сідає і пише лист, запечатує його відтак скоро збирається.). Прощай мій милий! (Крізь плач.) Прощай, та не згадуй лихом! Наша любов впала жертвою підступу, лихої людини. Бувай здоров! (Втираючи сльози виходить.).

ЯВА VIII.

Омелян.

(Входить, теж заплаканий.) Пішла... А мені в серцю неначе ножа встромлено. (Здрігаєсь.) Ой... Якась дрощ пронибає моє тіло, а внутрішний голос не дає мені спокою! Чи се не був підступ мойого брата? (Думає.) О ні! Брат не міг допустигися того проти мене, проти рідного

Кого брата! А хтож? Хто обрабував нас? Хто мої свідоцтва та дипльоми украв? Брат, або вона? Ох... (Бересь за голову.) Я любив її, а тепер вона пішла, я її прогнав... (Взносить до гори руки.) О, Боже великий! вияснн мені отсю тайну: хто винуватий в мойому нещастю!

(Сильно блискає і гремить, аж вікнами трясе).

(Омелян опускає голову.) Хтож докаже що то не вона? Хтож докаже о її невинности? Ніхто! (В тім часі вдаряє сильно грім аж шиби дзеленкають і одна свічка гасне. На сцену входить Василь).

ЯВА IX.

Василь.

(В канадійськім однострою без шапки, оперезаний пасом з куплею, без оружжя. Голова забандажована, з під бандажу тягнесь по лици пасмо засохлої крови, оброслий, обсмарований, руки і голову має опущені. Входить непомітно, і помало переступаючи з ноги на ногу).

Омелян.

(Обернений до публики, не бачить Василя.) Десь близько вдарив грім. Страшна буря на дворі шаліє. А по моїм схорованім тілі переходить якась дрож неначе морозом переходить моє тіло!

(Здрігаєсь.) Господи! (Побачивши Василя.) Що се має значити? Хто се?! (Скрикнув.) Василь! Брат! Василю, се ти?!

Василь.

(Сумним гробовим голосом.) Так... Се я — прийшов — до тебе...

Омелян.

(Все ще не довіряючи.) Прийшов?... Ти коли вернув?...

Василь.

В сій хвилині! Ти примусив мене...

Омелян.

Що? Примусив?

Василь.

Так... Ти... і Стефанія...

Омелян.

Ти ранений? В тебе кров!

Василь.

Так... ранений в голову... кров висохла... Вже не болить...

Омелян.

Тебе зовсім пустили? Ти вже вільний?

Василь.

Ні! не вільний! Мене пустили на хвилю до тебе і до Стефанії...

Омелян.

Так сідай... Ти-ж змучений. Стефанії нема вже тут, я прогнав її...

Василь.

(Стоючи на місці.) Знаю, і тому прийшов до тебе! Прийшов вияснити тайну.

Омелян.

(Хоче підійти до нього з протягненою наперед рукою.) Так хоч привитайся зі мною!

(Заперечує рукою.) Не підходи до мене. Я прийшов до тебе і хочу висповідатись перед тобою, сказати тобі всю правду, яку ти бажав перед хвилею знати. Я тобі заподіяв велику кривду і мій дух через то не має тепер спокою. Ти прогнав Стефанію, називаючи її зрадницею, але вона ніколи тебе не зрадила.

Омелян.

(З горем.) Хібаж ти знаєш, що вона невинна?

Василь.

Так, знаю! І я терплю за се... Я був причиною твойого лиха. Я зрабував твої гроші і щоб оженитись з ньою я рішив убити тебе... Вона вратувала тобі життє.

Омелян.

(Люто, закусуючи зуби.) Так! Так се ти старався убити мене, рідного брата?...

Василь.

(Опустивши голову). Так... Гроші, котрі я украв в тебе, я програв на біржі, а свідоцтва і дипльоми твої хотів продати або подерти та однак сумлінне моє не давало мені спокою, і я перед двома місяцями передав їх до головної військової кватири, щоб переслали їх тобі почтою.

Омелян.

Атжеж до тепер не дістав я ніякого листа з почти від тебе, ані моїх документів. Видно знов хитруєш ти мною.

Василь.

Лист з документами твоїми отримаєш ще нині; я не хитрувати, а прощення благати прийшов до тебе. (Клякає на одно коліно і страшним голосом). Я терплю страшні муки і прощення благаю, брате. Прости мені, молю тебе.

Омелян.

Терпиш і прощення благаєш! Я-ж нестільки натерпівся через тебе! Ти зруйнував моє майно, ти скалічив моє серце! Через тебе я найблизшу і найвірнійшу мойому серцю людину назвав зрадницею і прогнав її від себе. Тепер ти прощення просиш у мене?! Ні! (Люто.) Смерть тобі негіднику! (Пускаєсь до нього з розкряченими пальцями.) Задушу тебе, як скотину.

Василь.

(Встає і грізно заперечує приступ до себе.) Стій! В імя твойого власного життя!

Омелян.

(Нагло стає оторонівши і до себе:) Якийсь страх опанував мною.

Василь.

(Підносить бандаж на голові звідки показуєсь глибока рана.) Бачиш сю рану?! Се від ворожої кулі, котра спричинила смерть мойому тілу. Моє тіло лежить на полю бою під Вердуном, а дух мій, немаючи спокою за свої погані діла, просить прощення у тебе... Ще раз благаю тебе простити...

Омелян.

(Люто.) Негіднику! Хочеш і тепер одурити мене своїм підлим підступом?! Тепер не уйдеш пімсти з рук моїх. (Кидається до нього.) Задушу, а тоді прощу тобі. (В той час коли Омелян зближаєсь до Василя, раптом свічки гаснуть і чути сильний зимний вітер на сцені: Гі...у.... Гу-у-у...).

Омелян.

(В нітьмі.) Ось так тебе задушу, а тоді прощу тобі... (В той час.)

ЯВА X.

Теодора.

(В пітьмі.) О Боже... Яка страшна буря шаліє! Світла погасли! (Потискає електричний ґузик в стіні і засвічує електричні світла.)

Омелян.

(Стоїть там, де перед тим стояв Василь, і тригає впоперек свічник і сильно тисне виговорюючи крізь зуби.) Так ось тобі за мою кривду негід...

Теодора.

(Перестрашено.) Що се? Омелян! Боже! (Кидається до нього і в половині дороги нагло стримуєсь.)

Омелян.

(Побачивши свічник в руках.) Що?... Злуда?! (Кидає свічник на землю і хитаючись бурить пальцями волосся на голові.) О... ма-мо... ма...м...о!...

Теодора.

(З плачем). Сину, що з тобою?...

Омелян.

(Ридаючи, впадає в обійми Теодори.) Матусечко моя рідна!...

Теодора.

Що з тобою, дитино моя? Успокійся... (Крізь

сльози). О... Боже Всесильний, що тут діється? Нічого не розумію...

Омелян.

(Успокоюєсь.) Нічого мамо, нічого! Вже проминуло! Будьте спокійні. (Сідає коло стола і бересь за голову.)

Теодора.

(Кладе листи на стіл які принесла з собою, і підносить свічник.) Якісь зовсім не зрозумілі річи тут з ним діються нині.

ЯВА XI.

Лікар.

(Затрівожений з часописею в руках.) Що тут скоїлось? Ви стрівожені!

Теодора.

Нічого не розумію, пане доктор! Омелян такий зденервований чогось...

Лікар.

(Вспокоюючи). Нічого, нічого. Се пройде! Се наслідки довгої хороби.

Омелян.

(Встаючи.) Ні, пане доктор! Ні, мамо! Я чуюся досить добре! (З горем.) Але як би... Ох.. мамо... Як би ви знали... Я... я.. я... прогнав...

Теодора.

Стефанію? Ох, лишенько!

Омелян.

Так... Прогнав як зрадницю...

Теодора.

Як зрадницю? Вона-ж тобі життє уратувала. (Заломлює руки.)

Лікар.

Вона-ж всю надію на вас покладала. Все своє майно стратила і своїм життєм ризикувала, аби тільки мати вас при життю.

Омелян.

(Опустивши голову). Тепер я знаю, та вже пізно.

Лікар.

Тепер знаєте, а перш сього не знали? Я-ж вам говорив, що життє своє завдячуєте своїй доглядачці!

Омелян.

Так! А однак ви, пане доктор, не сказали імени тої доглядачки. Я всю вину мойого нещастя складав на Стефанію, і коли я тільки побачив її, так сейчас прогнав. І вона з розбитим серцем, зі сльозами в очах, лишила сей дім. Зараз потім увійшов мій брат Василь, котрий щойно нині прибув з фронту і признався до вини. (Люто.) Він!!

Він був причиною всього нещастя і горя. Він є причиною що я прогнав Стефанію.

Лікар і Теодора.

Василь? Прибув з війни?

Омелян.

Так, Василь! Він був тут, говорив зі мною, признався до вини, тай просив в мене прощення.

Теодора.

(З плачем і радістю.) Ох, сину мій! Василю, де ти, дитино моя? Ходи, хай пригорну тебе до свойого серця? Сину, соколе мій! Де ти, де ти? (Шукає.)

Лікар.

(В той час до себе.) Василь?... Ні! Може я помилився! (Розгортає часопись і читає.) Так! Василь Савченко, дійсне його імя, між погибшими героями. (До Теодори.) Успокійтесь, пані-матко! Син ваш Василь уже ніколи до вас не верне.

Теодора.

(З жахом). Не верне? Відрікся нас?

Омелян.

Ви бачили його, пане доктор? Говорили з ним?,

Лікар.

Ні! не бачив його ані не говорив з ним! І ви його не бачили, ані говорили з ним. Його вже не-

ма між живими; він погиб геройською смертю на війні.

Теодора.

(З жахом.) Убитий?... О Боже!... Невжеж се правда?... Пане доктор, не жартуєте? (Плаче).

Лікар.

Ніпричім тут жарти. Ось тут в урядовім виказі поляглих жовнірів на війні знайшов імя вашого сина, Василя Савченка.

Омелян.

Ні, мамо! Се якась помилка! Я-ж його живого бачив і говорив з ним. Він на колінах просив у мене прощення...

Лікар.

Вам або снилось, або Василь провидівся вашим очам! А я вам прочитаю часопись. (Читає.) Міністерство війни в Лондоні повідомляє канадійське міністерство війни в Оттаві, що в боротьбі під Вердуном, яка відбувалася дня 13-го жовтня, 1917 р. погинули слідуючі канадийські герої: — Василь Савченко, ранений у голову, помер від упливу крови. Стефан Бурий, Йосиф Бездушний...

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

ANSI and ISO TEST CHART No. 2

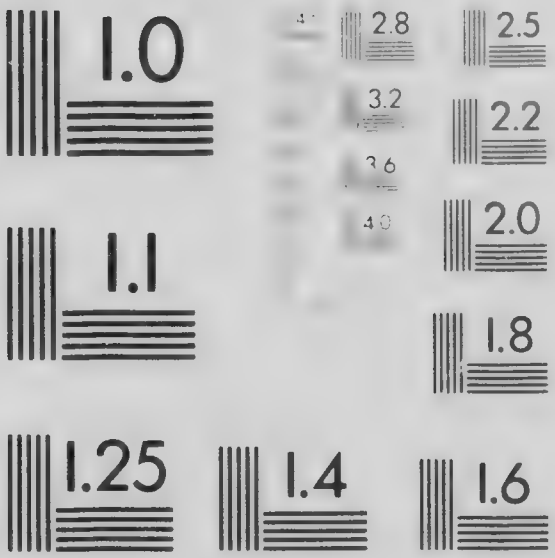

APPLIED IMAGE Inc

Теодора.

(Паде на софу і ридає.) О Боже, дай пережити се тяжке горе. Син мій... убит...

Омелян.

(Успокоює і підносить її). Не плачте, мамо! Не вірте, се помилка якась. Яж кажу, що бачив його та говорив з ним ось тут в сім покою. Він навіть сказав мені, що разом з грішми і дипльоми мої забрав. Гроші програв на біржі, а дипльоми старався продати, навіть хотів подерти та сумлінне не давало йому спокою і він передав їх до головної військової кватири, щоб звідтам переслали мені почтою. Я-ж навіть бачив його рану на голові. Навіть не обмили, як слід. Думаю, що він до шпиталю пішов.

Лікар.

Але-ж листа з своїми документами ви ще не оримали?

Омелян.

Він казав, що сьогодня напевно отримаю. Місяців два, як він їх передав туди.

Лікар.

В той час він живий ще був і міг се дуже легко зробити. А однак я не можу повірити вашим словам, хіба чимсь зможете доказати мені. Вам могло тільки снитись таке.

Омелян.

Ах... чим-же я можу переконати вас пане доктор. Хіба що він сам сюди знов прийде. Мамо! ви, здається, принесли якісь листи?

Теодора.

Листи... Ах! так... справді! Я з того горя то й про листи забула. (Бере зі стола і приглядаючись:) Так, з Оттави лист оден і другий. Прочитайте, пане доктор, бо мої старечі очи не второпають нічого при світлі. (Подає лікареви.)

Лікар.

(Розпечатує коверту і витягає дипльоми.) От і доказ! Вже вірю тепер! Ваші лікарські дипльоми ось тут. (Подає Омелянови.) Простіть мені, пане Савченко, що я неначе той невірний Тома не міг повірити.

Теодора.

Значить, Василь тут таки був! Ох яка я рада, аджеж син мій, дорогий сокіл...

Омелян.

Успокійтесь мамо, вперед перечитаємо що там написано.

Лікар.

Лист ось як звучить: — Високоповажаний Пане! — Згідно з бажанням рядового, а Вашого брата Василя Савченка, пересилаємо Вам отсі

важні документа, в яких є включені лікарські дипльоми. — Датовано дня 5. місяця 8. року 1917. — З глибоким поважанием

Ваш до обслуги

Секретар Н. Н. Гюз.“

З сього листа знова нічого не розумію. Лист датовано два місяці тому назад. А часописи доносять, що боротьба під Вердуном відбувалась тиждень тому назад і там його вбито. Тепер ви говорите, що Ви нині бачили його і говорили з ним. Се мені зовсім не ясне.

Омелян.

Але-ж прошу, лист сей потверджує те, що я сказав.

Теодора.

Ось тут і другий лист є з Оттави.

Лікар.

(Отвирає лист і читає.) До Високоповажаних Теодори і Омеляна Савченки. Згідно з рапортом міністерства війни в Лондоні, доносимо Вам, що Василь Савченко зістав убитий в боротьбі під Вердуном у Франції, дня 13. жовтня, 1917 року.

Прийміть наше співчуттє.

Датовано дня 19. жовтня, 1917 року.

Ваш слуга

В. Б. Спелсон, Секретар Міністерства Війни.“

Омелян.

(Бересь за голову і ридає.) О Боже... Він прощення благав. А я неокаянний хотів піметитись на його душі за мою кривду. Дух його терпить муки!

Лікар.

Ах... тепер мені ясно...

Теодора.

Він вже не жиє, погиб... А... дух його покутує за свої злі вчинки, за свої грішні діла... (Плаче голосно.)

Лікар.

Успокійтесь, пані-матко! Не тільки він один погиб, сотки героїв погибло на полю бою, бо сього вимагає від нас наша новоприбрана Вітчина.

Омелян.

Розумію! Тепер розумію, мамо! Невинність Стефанії примусила його прийти і визнати правду переді мною, оправдати її! Тепер порадьте мене, що мені діяти, що робити, як перепросити її. (Попадає в розпуку.)

Теодора.

(Успокоює його.) Успокійся, сину! Не попадай в розпуку; якось ще може зарадимо сьому лиху.

Лікар.

Омеляне? Вам ще не можна так дратувати свої нерви. Успокійтесь! Ми відшукаємо її! Я певний сього що вона радо простить вам всьо.

Омелян.

(Підносить руки до гори.) Присягаюсь перед Богом і перед вами, що поти не спочину, поки не знайду Стефанії і не відплачусь за ту кривду, яку я заподіяв її.

Лікар.

А я всіми силами буду вам в тім ділі помагати. На се маєте ось мою руку. (Дружно стискають собі руки).

Омелян.

Дякую, дуже дякую, приятелю і друже мій дорогий.

Теодора.

Питаннє тепер заходить де за ньою шукати. Хату свою вона продала, щоб ратувати нас з сього нещастя і адреси сталої вона тепер не має. А з того горя, вона з певностю виїхала сейчас з нашого міста.

Омелян.

Піду її шукати хочби і на конець світа.

Теодора.

Нераз говорила вона мені, що має виїхати від

Українського Червоного Хреста на галицький фронт, щоб там нести поміч героям Українським Січовим Стрільцям.

Лікар.

Так! се була її мрія і в тій цілі вона вже вистаралась для себе о всі потрібні документа. Сам я помагав її в сім похвальнім ділі.

Теодора.

(Вдивляєся в бюрко і по хвилі): А ось якийсь лист. (Бере з бюра і подає лікареви).

Омелян.

А може то до мене? Дайте нехай прочитаю...

Лікар.

Прошу дайте його мені, я прочитаю. Ваші, пане Савченко, очи хорі, вам при світлі не можна ще читати.

Омелян.

Добре, прошу, читайте пане доктор. Але прошу читайте скоро, хай знаю що є.

Лікар.

(Розпечатує і читає.) Любий Омеляне: — Пращай мій найдоросший. В горю з розбитим серцем, зі сльозами в очах опускаю поріг твойого дому, щоб сповнити твоє бажаннє. Рівночасно прошу приняти до відома, що у боротьбі як доглядачка хорих, я з рамени Українського Канадій-

ського Червоного Хреста, піду нести поміч воюючим героям на українських землях. У хвилі коли будеш читати сього листа, я вже буду в дорозі далеко від тебе. Вірю, що в той спосіб я загою в моїм серцю ту рану, яку ти може не навмисне завдав мені, проганяючи мене від себе.

Будь здоров.

Твоя надалі вірна — СТЕФАНІЯ.“

Омелян.

(По хвилі надуми.) Так! Вона подалась на фронт на українських землях служити Червоному Хрестови.

Теодора.

Неустрашима героїня!

Лікар.

Вже знаємо докладно де її шукати! Мене Український Червоний Хрест відсилає до Галичини нести лікарську і матеріяльну поміч українському народови. Ви їдьте зі мною як мій помічник! Наша Вітчина потребує нас і кличе до святого обовязку! Там ллється кров братів наших, там потрібні ми як лікарі, а що більше там знайдете ту перлу, яку згубили тут.

Омелян.

(Урадовано.) Їдете? Коли їдете?

Лікар.

Як скоро тільки до подорожи все буде готове.

Омелян.

Матусю моя рідненька! Я поїду за море шукати мойого найбільшого скарбу.

Теодора.

Алеж сину, ти ще не зовсім здоровий. Тобі-ж не можна так скоро в таку далеку дорогу пускатись! Бачиш, ти щойно нині з ліжка встав.

Лікар.

Нічого, пані-матко! Ми ще так скоро не можемо виїхати. Нам треба ще постаратись від правительства о потрібні документа, от як паспорти, віза і повновласти, а се з певностю забере досить часу, протягом якого пан Омелян з певностю зовсім виздоровіє.

Омелян.

Подбайте матусю, щоб всьо було на поготові. А у відплату привезу вам невістку, якої ви вже так довго з нетерпеливістю очікуєте.

Теодора.

Не журись, сину! Я вже подбаю, щоб тобі до подорожі все було приготоване на час.

Лікар.

(З ентузіязмом і піднесеним тоном.):

Україно, ненько,
Краю сліз недолі,
Триста літ страждаєш
У тяжкій неволі.
Москалі з Ляхами,
Прокляті тирани.
Тебе закували,
У тяжкі кайдани.
А народ невинний,
Ті козацькі діти.
В темноту завели
Не дали просвіти.
А тепер війною
Знова нападають.
Козацьких потомків,
Жорстоко вбивають.
Та ми ізза моря!
Будем о те дбати
Щоб Тебе найскорше
Ненько вратувати.

Занавіса.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.

(На українськім галицькім фронті. Вільна околиця, з поломаними деревами, порита, покопана шанцями та поснована колючим дротом. На право видніє величезний дім з дощок з написю над дверима: **"Шпиталь Українського Червоного Хреста."** Понад сей дім уносяться високі рівні жертки, на яких повівають, три — середньої величини фляґи: — українська, канадійська і Червоного Хреста. На ліво видніє величезна купа ріжних скринь, паків і пакунків з наліпками "Канадійський Український Червоний Хрест". Столик і одно старе крісло стоїть на боці. Сильний вітер повіває фляґами. Вечір. Місячне світло освічує околицю. В шпитали видно світло. Час від часу доноситься стогін і зойк хорих. Десь далеко чути гарматний гук і час від часу тріскають ґранати. Крики.)

ЯВА I.

Січовик.

(Вповні уоружений стоїть на варті.) От, раз хлопці! Здорово злупили ворога. Ворог утікає, аж шапки губить!

Голоси за сценою.

Гурра!... гурра!... Наперед. (Стрілянне.) Слава!... Слава... Славно!... (Голосний спів:)

Гей у лузі червона калина, похилилися,
Чогось наша славна Україна, зажурилися.
А ми тую червону калину піднімемо.
А ми тую славну Україну
Гей, гей, розвеселимо.

(Співають два рази; за другим разом пісня помало стихає.)

Січовик.

Що хлопці, то хлопці! Як ідуть в бій то співають і зі співом умирають! Такого хороброго війська не мала ніяка і найславнійша держава на світі!

ЯВА II.

Інвалід.

(Виходить зі шпиталю з забандажованою головою.) А що, товаришу не скучно вам самому

стояти тут на варті? Чуєте, як там на фронті співають наші хлопці, наче на весіллю!

(Чути тиху арію пісні, яка доноситься з поля битви.)

Січовик.

Як не скучно! Хіба ви самі не знаєте; наші он там ворога перуть, аж курява йде, а я тут стою наче на покуті! Знаєте що, товаришу? Ви ранені і на фронт іти не можете, робіть ви тут мою службу а я зголошуюся сейчас на фронт. (Спів.) Чуєте, як там співають?

Інвалід.

Так! Там ллється кров, там гинуть з піснею на устах. Я хоч ранений, а однак сейчас би рад там бути. Ви мусите робити тут службу і стояти на варті, бо тут зараз прийдуть бідні люде за запомогою, а мене головний штаб назначив секретарем до помочи лікарям Червоного Хреста.

Січовик.

А що се за скрині і пакунки? Певно амуніція?

Інвалід.

Чі, брате, се запомога для бідних вдів і сиріт від нашого українського народа в Канаді. Там є одіннє, лікарства, бандажі, а навіть віктуали як: консерви, презервоване молоко для дітей, і ріжна всячина. Се все дарували українські люде в

Канаді, Українському Червоному Хрестови, який занимається там збіркою, щоби помочи тут нашим людям. Бачите? І мені тепер вже забандажували голову; тепер і кров вже не пускаєсь з рани і не болить так як перше... А перше то не було вже навіть чим рани забандажувати, так що мішками та онучами завивали воякам рани. Вчора роздано богато річей бідним, а нині знова инші люде мають прийти сюда за запомогою!

Січовик.

А хтож розділює між людей ту запомогу?

Інвалід.

Та бачите, товаришу, Український Червоний Хрест прислав своїх двох лікарів! І що се за добрі люде: помагають всім наче рідним. І гроший дають бідним і убрання, а для хорих то і шпиталь отсей заложили. Тут тепер повно хорих і вони оба всіх лікують, оден в ночи, другий в день. В день був молодий, а тепер він пішов на спочинок то старий робить службу, власне робить якомусь операцію. (Чути сильний зойк і крик хорого.)

Січовик.

(Вздихає.) Бідні та нещасні ті наші люде! Терплять, вічно терплять! А ось і тепер... Ми боремося і хто знає чи зможемо виборети собі

волю! Зі всіх сторін вороги нас окружають, і що з того що наша армія хоробра, колиж у нас нема ані оружжя, ані амуніції досить. Бємо ворогів тим, що заберемо. Але що буде тоді, як і тої амуніції не стане?

Інвалід.

Знова відберемо від ворога, і знова будемо бороти його! Просіть Бога щоби ворог богато оружжя мав, то і в нас буде. Ви знаєте, що на початках орґанізовання Українських Січових Стрільців у нас не було навіть і одного ґвера! І ніяка держава нам оружжя не дала, а всеж ми ми нині маємо сто тисячну армію, вповні уоружену, тільки що недостача амуніції дається болючо відчувати. Сього ворог дуже пильнує. Але всеж ми і того товару мусимо якось дістати. Журитись і попадати в зневіру задля того не варта.

Січовик.

Ґе-ге-е... Колиб у нас було подостатком оружжя, то ми би не боялись найсильнійшої армії на світі. (Заглядає на дорогу.) А що се за громада людий іде сюда? (Чути гомін людий(.

Інвалід.

(Дивиться на дорогу.) Та то певно ідуть сюда за запомогою до Червоного Хреста! Бачите.

які вони бідні та нещасливі, аж жаль на них дивитися. — (Голоси стають сильнійші.)

Січовик.

А як кажете: — пускати їх всіх нараз?

Інвалід.

Ні! Не можна нікого пускати так довго, поки лікар не дасть на се свойого позволення. Він тепер занятий в шпитали, а без нього не можна.

Голоси.

Тут! Тут! Ось і шпиталь видно! Сюда!

Січовик.

(Прибирає поважну службову міну, бере кріс на плечі і стає серед дороги.)

ЯВА III.

(Гурт старців, жінок і дітий, нужденні, обдерті, худі і хоровиті, хотять входити, і боязливо виставляють голови.) Кажуть, що тут! А ось той дім в якім лікують людий за дармо.

Другий голос.

То не дім, а шпиталь, чиж не бачите хоругов Червоного Хреста? Ходім! (Хотять гуртом входити.)

Січовик.

(Переходить їм дорогу.) Стійте, добрі люде, не можна тепер.

Всі.

((Стають здивовано. Декотрі): — Якто? Намжеж казали, що тут!

Січовик.

Де ідете? за чим?

Декотрі.

Та ми прийшли за запомогою до Українського Червоного Хреста!

Инші голоси.

Ми хорі, нам лікуватися треба.

Знов инші голоси.

Христа ради, поможіть! Не проганяйте нас.

Січовик.

Не можна! Ще не веліли впускати.

Всі.

Якто? Чому ні! Сеж від наших братів з'за моря.

Січовик.

Зачекайте, дістанете! Тільки зачекайте хвилю.

Декотрі.

Ви нас дурите... О, Боже! всюди нас гонять, всюди нас дурять. Що ми бідні будемо діяти?... (Ріжні нарікання і голоси невдоволення).

Січовик.

Алеж люде добрі, я не можу, зрозумійте мене! Ще не веліли.

Декотрі.

(Приклякають і благаючо простягають руки.) Ради Бога, не гоніть нас... Не знущайтеся над нами. Поможіть, Христа ради, поможіть.

Січовик.

(Безрадно.) Ну й щож мені робити з ними? Я не можу.

Інвалід.

Успокійтесь добрі люде! Всі дістанете запомогу о скілько можливо, тільки будьте терпеливі, і пождіть трошки. Я зараз покличу лікаря.

Голоси.

(Вдоволення). О... Господь Бог вам сторицею заплатить, тільки не проганяйте нас без нічого.

Інвалід.

(До Січовика.) Ставляйте їх, товаришу, по одному в ряд, щоби можна було порядок тримати.

Декотрі.

(Перелякано.) Якто? В ряд ставати? Може в нас стріляти будуть. (Дехто хоче втікати.) Втікаймо...

Інвалід.

(Здивовано.) Що вам люде? Вспокійтесь! Ніхто вас тут стріляти не буде. Миж не Німці, ані Мадяри, ми Українці такі самі як і ви!

Січовик.

Українці нікого невинно не стріляють, навіть найбільшого ворога.

Декотрі.

А хто вже в нас не стріляв. Декотрі то й стріляють в нас не хотіли, кажучи що шкода куль, отже прямо різали як худобу та вішали як собак.

Инші.

А тепер ми вже й своїх стали боятися.

Січовик.

Ну, ставайте в ряд по одному, не бійтесь.

Декотрі.

Ну, як ставать, так ставать, добре що без нічого не виганяють. (Стають в ряд.)

Інвалід.

(Розкладає скрині по порядку.) Треба все приладити щоб було на поготові.

ЯВА IV.

Лікар.

(Виходить зі шпиталю в офіцирськім одностою з відзнакою Червоного Хреста на рукаві. До Інваліда.) Ви дуже заняті, пане Стефанович?

Інвалід.

А так, пане доктор! Бачите скільки бідних

прийшло за запомогою. Я як раз прилагоджую, щоб все було вам під руками.

Лікар.

(Дивиться.) А й справді! А чомуж ви мене скорше сюда не покликали? Бачите, які вони бідні! Їм чекати ніколи, вони-ж голодні, нужденні та хорі; їм треба помагати як найскорше.

Інвалід.

Простіть, пане доктор, я думав, що ви ще заняті, а зрештою вони тільки щойно прийшли.

Лікар.

Добре, добре! Тепер ідіть, возьміть книжку і будете записувати точно всіх імена і хто що дістав. Бачите, ми опісля мусимо здати точне справоздание нашим жертводавцям там у Канаді, щоби ніхто не думав, що їх праця пішла на марне.

Інвалід.

Я секчое, пане доктор. (Іде в шпиталь.)

Лікар.

(До Січовика). А ви, товаришу службовий, будете пускати по одній особі, і в той спосіб ми зможемо тримати тут порядок.

Січовик.

Так точно, пане доктор!

ЯВА V.

Інвалід.

(З книжкою і пером.) Ось і готовий вже служити.

Лікар.

Так сідайте і пишіть!

Інвалід.

(Сідає і розкладає прибори до писання).

Лікар.

Пускайте за порядком. Хто перший?

Всі.

Я! !я я! Я перший. Я, пане, перший.

Лікар.

Нехай той йде хто стоїть напереді!

ЯВА VI.

Жінка.

(Хоровита, обдерта і боса.) Біднам, паночку...

Лікар.

(Споглядаючи на неї.) Ви здаєтся хорі?

Жінка.

Хора, ще й яка хора! (З плачем). Ані в що убратись, ні чим лічитись, ані що їсти. Чоловік згинув на війні, хату вороги спалили. А я... (Дуже розплакалась).

Лікар.

Вспокійтесь, не плачте! Ви дістанете грошеву запомогу і дещо з убрання. Але перш всього, вам треба іти до нашого шпиталю. (Дивиться на неї.) В вас здається чахотка єсть.

Жінка.

Не знаю, милостивий пане. Хора тай тільки!

Лікар.

(Екзамінує її. Пише картку і дає їй). Ідіть у шпиталь, там зараз лікар збадає вашу хоробу.

Інвалід.

(Питає її яке імя і назвиско, село, повіт, і записує.)

Жінка.

(На все точно відповідає) Відтак іде в шпиталь втираючи сльози).

Лікар.

Хто другий? Лише прошу скоро.

ЯВА VII.

Дідусь.

Мені, паночку, або яке старе обуває на зиму та яку латанку, щоби було чим хоч мої старечі кости накрити.

Лікар.

Добре, дамо що зможемо. (Добуває зі скрині чоботи, сорочку, шапку сірак і дає дідусеви.) Ось се для вас, старенький батьку.

Дідусь.

(Бере і хоче поцілувати в руку.) Хай же вам Всевишний здоровлєчком і сторицею заплатить.

Лікар.

(Не даючи руки.) Вибачайте, але ми, батьку є проти того, щоби панів цілувати в руки. Ветидайтесь! Ви-ж старші за мене. (Дає йому гроші). Ось тут маєте грошеву запомогу. Запишіть своє імя і ідіть з Богом.

(В подібний спосіб переходять всі.)

Лікар.

А є ще хто там, чи ні?

Січовик.

Зголошую послушно, пане доктор, що тут є ще дві малі дівчинки!

Лікар.

Дві малі дівчинки? (Підходить.) Кличте їх! Се може сироти! Розпитать треба.

ЯВА VIII.

Дві дівчинки.

(Вродливі, тільки страшно обдерті, і нечисті.

Нужденного вигляду літ 7 і 8. Заплакані входять боязливо.)

Лікар.

(Заломлює руки.) О... Боже, які гарні вродливі цвітки, а які нужденні, які опущені?! (Приклякає на одно коліно і обнимає лагідно обі). Чиї ви, діточки милі?

Дівчата.

(Усміхаючись) Ніциї!

Лікар.

А є у вас тато, мама? Ви певно сирітки?

Дівчата.

(Потакуючи головами.) Так! Нема у нас ні тата ні мами. Їх убили...

Лікар.

(Встаючи, втирає собі сльози). Убили... (Бере їх за руки і підводить до стола, сідає). А де-ж ви мешкаєте?

Дівчата.

(Стискаючи плечима.) Нігде...

Інвалід.

(Втирає сльози.) Сироти! Бідні сироти!

Лікар.

А чим ви діточки живитеся? Що ви їсте?

Дівчата.

Всьо, що моземо найти: то яблоко, то бараболю, то квасок, то ягоди. Всьо — їмо...

Лікар.

(До інваліда.) Бачите, добродію, отсі діти се надія України, се цвіт українського народу, і він так марне пропадає. А я певний того, що тисячі є таких сиріт і ніхто ними не опікується. (Сумно.) Сумна і страшна доля тих українських сиріт, і ми мусимо подбати за них. Треба нам займитися ними, заопікуватися. Я тут маю для них убраннє, але вперше треба їх гар умити, розчесати та очистити з насікомих. (Бере з паки два клунки убрання і дає Інвалідови). Заведіть їх прямо ро річки, там добре їх викупайте, а тоді й вберете їх в чисте убраннє.

Інвалід.

(Бере дівчата за руки). Ходіть діточки. Тепер ви вже не будете сиротами: Український Червоний Хрест заступить вам вашого тата і маму. (Виводить.)

Лікар.

(В слід за ними). І хто знає чиї вони. Хто знає як називалися їх родичі?

Січовик.

Мені розповідали люде, пане доктор, що се є

діти бувшого місцевого учителя. І коли недавно тому вороги відступали з того села, з помсти розстріляли їх батька і матір за те, що признавали себе Українцями, а отсих дітий кинули в хату, двері і вікна позамикали і тоді зі всіх сторін хату підпалили; хотіли їх живцем спалити.

Лікар.

(Бересь за голову.) Боже, яке страшне варварство! Найгірші дикуни невинних дітей живцем попалилиб. Се щось страшного! А хтож їх вирятував з того страшного пекла.

Січовик.

Вирятувала їх одна героїня: якась панна, яку Український Червоний Хрест прислав з Канади!

Лікар.

(Здивовано до себе.) З Канади?... Хтож се така та героїня? Себто вона, Стефанія? (До Січовика). А ви не знаєте як називаєся та героїня?

Січовик.

Не знаю, пане доктор! Наші січовики на фронті прозвали її ангелом. Вона там прямо чудес доказує. Вона ходить посеред граду куль і нічого її не станесь! Кажуть, що вона свята, тай тому її куля не вчепиться.

Лікар.

(До себе.) Се спевностю вона! (До Січовика.) Кажете, ангелом її прозвали?

Січовик.

Так, ангелом! А се тому, що як вона завине рану, то і не болить так і скоро гоїться. Ну, свята — тай годі!

Лікар.

Знаєте що, товаришу службовий! Ви зробите для мене маленьку прислугу!

Січовик.

З найбільшою приємністю, пане доктор!

Лікар.

Дуже добре, буду вам дуже вдячний. Нині вже тут служби робити не треба, бо вже люде по запомогу не прийдуть. Тому ви підете сейчас на фронт і розвідаєте про дійсне імя героїні прозваної ангелом. А колиб ви її саму могли побачити, так скажіть їй, що в сім шпитали є богато хорих, котрі свято вірять в її чудотворне уздоровлюванє людей, і просіть її щоб хоч на одну хвилинку сюда прийшла.

Січовик.

Слухаю, пане доктор, і приказ виконаю точно. (Салютує і виходить.)

Лікар.

(Врадуваний). Невжеж се справді вона? Невжеж се Стефанія, за якою ми так шукаємо, і за якою він так побивається? О... щоб се була правда! Яка несподівана радість булаб для нього і для мене! (Думає.) Гм... Ангел... Богато я чув про того чудотворного ангела, але хто є той ангел, трудно було дізнатися. А если то правда, що вона приїхала з Канади, ну, то з певністю се Стефанія. Видно що вона справді відзначає. геройством, коли вже січовики вспіли і леґенду про неї зложити. Ангел або свята. Ну, побачимо, хто якраз є той ангел. (Іде в шпиталь).

ЯВА IX.

Омелян.

(В такім самім однострою як і лікар, сумний входить з другого боку сцени.) Нема її... нема тої, за ким так страшенно тужить, так рветься моє серце. Де ти, де ти спасителько моя? Скільки не розвідував, скільки не розпитував, так ніхто її не знає. Ніхто навіть не чув про імя її! А серце, ох, те серце так ридає, так крається за нею!

Голоси.

(Зі шпиталю чути голоси і стогни хорих.)

Омелян.

Бідні, нещасні жертви війни! Плачуть і ридають, бо мають страшні болі. Їх тіло хоре... А я?! В мене страшний душевний біль, а серце тріскає з жалю та розпуки. Ох... (Сідає і бере лице в долоні.)

ЯВА X.

Лікар.

(Виходить зі шпиталю і помало підходить до Омеляна.) Омеляне! приятелю мій! Не попадайте в розпуку! Успокійтесь! Є надія...

Омелян.

(Схоплюється раптом.) Є надія, кажете?! Ви щось чули про неї?

Лікар.

Так, чув! і здається натрафив на правдиву дорогу. Я щойно перед хвилею післав одного нашого січового стрільця, щоби розвідав про неї і дав нам знати.

Омелян.

О, Боже! Невжеж се правда, щоби вона була так близько мене! Ох, який щасливий чувся би я тоді, колиб мої душевні муки скінчилися.

Лікар.

Не турбуйтесь, Омеляне! Внедовзі будемо зна-

ти! Січовик незабаром поверне. (Заглядає на дорогу.) А от, хтось надходить! Може се він?

Омелян.

(Заглядає.) Ні! Се якийсь бідняк: може за запомогою! Або може з полону вертає?

ЯВА XI.

Священик.

(Обдертий, старенький, з костуром в руках, іде помало.) Слава Ісусу Христу! (Кланяється).

Лікар і Омелян.

Слава на віки Богу!

Лікар.

Куда Бог провадить, отче духовний? Сідайте та відпочиньте. Бачу, що ви дуже умучені.

Священик.

Дякую вам, шановний пане! Дуже вдячний вам за те, що позволили сісти. (Сідає.) Нема тепер в наші лихі часи таких добрих та ласкавих людий, щоб ось так як ви, пане, заговорили та попросили сісти.

Омелян.

Видно, що з далека ідете: Ваша одежа на се вказує.

Священик.

Вертаю з полону, мої шановні панове! Два дов-

ті роки мучився в тяжкій ворожій неволі. (Зі сльозами): — Та про себе опісля розкажу, а тепер позвольте поспитати вас, панове, чи не бачили ви двоє маленьких дітей в сій околици? Чув я, що сюда приходять бідні сироти і ви даєте їм запомогу та опікуєтеся ними. Може і ті діточки були у вас, панове?

Лікар.

Не знаю, старенький отче! Тут богато маленьких дітий, сиріток приходило за запомогою. Та ми не можемо знати котрих дітий ви як раз шукаєте.

Священик.

(Сумно.) Га... Бачите, я й сам не знаю як вони виглядають!.. За два роки може вони змінилися! Се діти бувшого сільського учителя, мойого близького приятеля, якого вороги жорстоко замордували враз з його женою.

Лікар.

Знаємо про сю історію! І діти, за якими ви шукаєте, були в нас і ми ними вже занялися.

Священик.

(Встає і взносить до гори руки.) Всесильний великий Боже, дякую Тобі за то, що натхнув Ти серця людий наших, там далеко за морем, щоб занялися невинними і бездомними, воєнними си-

ротами. А вам, вельмишановні панове, складаю щиру і сердечну подяку від імени всіх тих сиріт, якими ви так щиро занялися.

Омелян.

Не нам, старенький отче, належиться подяка, а тим, котрі жертвували свій гріш, свою працю для бідних сиріт і вдів.

ЯВА XII.

Дівчата і Інвалід.

(Повбирані в гарні білі суконки, в білих сандалах і панчохах, гарно позачісувані за ними входить інвалід.)

Інвалід.

Тепер певно вже їх не спізнаєте, пане доктор?

Лікар.

А... які гарні, які милі діточки! Неначе весняні цвіти, наче ангели. Се ті діти за якими ви, отче духовний, шукаєте.

Священик.

(Сумно крутить головою.) Ні, се не ті! Я їх не пізнаю...

Дівчата.

(В тій хвилі кидаються радісно в обійми священика.) Дідусю наш, дорогий дідусю... Ми вас пізнали по голосі...

Священик.

(Зі зворушенням обнимає їх). Діти мої, дорогі діти. Сироти бідні... Ангели мої! Цвіти українські! (Цілує їх ридаючи). Старечі очи мої не пізнали вас дітоньки! Ох, який я щасливий, оглядаючи вас мої невинні ангели. (Загальна радість). Ви сироти... без тата і мами, але щасливі, бо вами вже заопікувалися добрі люде. (Плаче.) А я?... Немічний старець, забутий світом, і покинений людьми, без кавалочка хліба, без даху над головою.

Лікар.

Не турбуйтесь, отче духовний! Тут у шпиталі Українського Червоного Хреста, дістанете стале приміщення: будете обслугувати хорих. Тут ви найдете розвагу, яка буде цілющим ліком на вашу зболілу душу.

Священик.

(Врадуваний стискає руки лікареви і Омелянови). Нехай же вас Господь винагородить за ваше добре серце! Не маю слів на вираження подяки, що ви і мною старим заопікуєтеся. Ох, яка радість наповнила моє серце!

Лікар.

(До Омеляна.) Будьте так добрі, товаришу та заведіть старенького душпастиря до нашої ква-

тири, а я тимчасом прилагоджу деякі медицини на завтра.

Омелян.

Добре! Ходіть отче. (Бере його за рукав і веде.) Тут ви знайдете свій дім, знайдете тих, які вас так дуже люблять і яким ви так вірно ціле своє життє служили. (Входять в шпиталь.).

Лікар.

(До дітий.) А ви мої діточки, мої ангелики, біжіть і назбирайте богато цвітів для хорих.

Дівчата.

О, ми зараз богато, богато назбираємо... (Пускаються до відходу).

Лікар.

Чекайте! щось вам скажу!

Дівчата.

(Стають.) Що приказете, пане?

Лікар.

(Накивуючи пальцем.) Вважайте, не ходіть там близько фронту! Там кулі літають і можуть вас скалічити, або вбити, або часом ворог може вас в полон взяти! А ви вже знаєте, що то таке ворог...

Дівчата.

Ми знаємо, але ми його тепер не боїмося.

Лікар.

(Сміючись і здивовано.) Так? Не боїтесь? А то чому ви вже не боїтесь ворога?

Дівчата.

Бо там на фронті є наша героїня Ангел і вона нас оборонить. (Радісно з вереском підскакуючи вибігають.)

Лікар.

(До Інваліда). Малі герої! Вірять свято в перемогу їх спасительки. З таких дітей виростають справдішні очайдухи герої. Підіть но ви, пане Григоровичу, за ними і наглядайте. А то ще справді можуть підлізти під небезпечне місце.

Інвалід.

Я і самий то думав, пане доктор! Бо тепер діти так привикли до стрілянини, що кулі не роблять на них ніякого враження, а смерть перестала бути для них страшною. (Виходить.)

Лікар.

(Задумуючись). Ангел... Вже й діти знають, що вона ангел-героїня! Свята героїня... Се ніхто инший як тільки вона, Стефанія! Моє серце каже, що се Стефанія.

(Нараз чути голосну хорову пісню з оконів неначе команду на алярм.)

Хлопці алярм...
Гей вставайте...
Вже послідний час —
Виступають на три шляхи
Вороги на нас.
Виступають на три шляхи
Вороги на нас.
Вороги на нас...

(Вибирає з паки лікарства і складає на стіл, переливає у фляшчинки і т. д. — В далечині чути сильний гук гармат і лоскіт скорострілів, який чимраз зближаєсь і в міру збільшаєсь.) І знова те саме зачинаєсь! Знова боротьба кровава! Знова кров, трупи і руїна. Вороги Українців стараються поневолити, видерти в них той кавалок потом і кровю зрошеної землі. (Голосно). О, дикуни, варвари двайцятого століття! Невжеж ви думаєте вбити в людині бажаннє жити на свободі і волі?! Невжеж ви хочете закути нас в кайдани, з яких — сами розкувалися? О, ви негідники, виродні діти людства! Гнів, сльози і кров вдів і сиріт невинно катованих братів наших, стягне вічне проклятте на вас і на ваших нащадків! Поколіннє ваше буде споминати вас з обридженнєм! Земля свята викине ваші кости, а на

суді Всевишний проклине вас на віки. (Сумно схилює голову, в той час чути як десь близько тріснула ґраната, він здрігнувся.) Нема кінця і не знати коли буде.

Голоси.

Гурра!... Гурра на перед! (Чути як військо машерує і співає:): —

Слава, слава атамане,
А ти батьку наш,
Ми з тобою тай до бою (2 рази.)
Підемо всі враз.
Ми з тобою тай до бою
Підемо всі враз, гей всі враз!

(Чути як пісня в далечині втихає).

Лікар.

Пішли! Раз хлопці, нічого їх не застрашить. (Заглядає на дорогу.) А, ось ще одна сотня зближається з піснею на устах. (Чути далеко спів.) Але що се? Когось ніби несуть сюда? Певно раненого. (Спів з оркестрою зближаєсь; військо співає):

Летіла куля понад гору
Тай ударила о грудь мою
Тай ударила о грудь мою.

Лікар.

Ох! Як сумно співають! Серце чогось затремтіло від сьої пісні. (Військо далі співає):

Чуєш брате мій,
Товаришу мій.
Відлітають сірим шляхом
Журавлі в вирій.
Кличуть кру... кру... кру...
В чужині умру...
Заким море перелечу
Крилонька зітру...
Крилонька зітру.

(В той час як в далечині, тихо чути хор і оркестру, на сцені йде акція).

ЯВА XIII.

Інвалід і Січовик.

Вносять непритомну Стефанію, в убранню доглядачки хорих і кладуть на землю).

Лікар.

Хто се? Ранена? (Придивляється, відтак з горем і переляком.) Що?! Стефанія?! Ні! Не може бути! (Ще раз придивляєсь). Ох, так! Се вона, Стефанія! (Кидається ратувати.)

Січовик.

Яка там Стефанія! Се наша героїня, ангел, свята...

Інвалід.

Ґранат експльодував та приголомшив її: а крім того вона ціла була присипана землею.

Січовик.

Живцем вже була закопана в гробі; щасте, що не скалічило її.

Лікар.

(Ратуючи). Відтирайте її. Води подайте! Скоро!

Всі.

(Бігають сюди й туди, відтирають, дають води і т. д.)

ЯВА XIV.

Омелян.

(Побачивши.) Хто се? (Пізнає і з розпукою.) Вона, Стефанія!... Убита!... О, доле нещаслива, чогож ти така люта!

Лікар.

Вспокійтесь! Ще можна вратувати.

Омелян.

(Раптом.) Можна?! Щож робити? Я сейчас пі-

чого не памятаю. (Кидається і робить штучний віддих.

Стефанія.

(По хвили.) Ой... Во-ди...

Інвалід.

Ожила... Ожила... (Подає воду.)

Омелян.

(Припадаючи над нею.) Стефаніє, сонечко моє!

Лікар.

(Закроплює її водою і підносить її голову.) Тримайте її голову, от так, до гори.

Омелян.

(Підносить її голову).

Інвалід.

Священика, священика! Треба висповідати її! Вона помирає! (Біжить до шпиталю.)

Лікар.

(Наливає в шклянку медицини і вливає її до рота.)

Стефанія.

(В пару хвилин зачинає сильно віддихати. Опісля протирає очи). Ох, що се? Де я?

Омелян.

(Підносить її в сидячу позицію.) Ти в мене, в

мене моя найдорожша! (Приклякає і пильно дивиться її в очі).

Стефанія.

(Опамятавшись.) Дорогий мій! (Кидається йому на шию. Обнимаються).

Лікар.

(На боці). Слава тобі Господи, що віднайшли в пору та привернули її до життя.

Січовик.

(Врадуваний.) Ну, коли так, то я свою службу вже сповнив, тепер я тут злишний.

Лікар.

(Стискаючи йому руку.) Дуже, а дуже вам вдячний. Прийміть від мене товариське спасибіг.

Січовик.

Я тільки виконав ваш приказ, тепер прощавайте. (Виходить.)

Лікар.

(На боці.) Яка радість наповнила моє серце, що можу бачити знова їх щасливими.

Стефанія.

Дорогий мій! Ти вратував мене! Ти вирвав мене з обіймів смерти; чим же я зможу тобі відплатитись.

Омелян.

(Все ще на колінах перед Стефанією благає):

Ні! Я винен тоої великий довг, якого заледво чи зможу сплатити. Прости мені, моя найдороща, що я так не розважно і жорстоко поводився з тобою проганяючи тебе від себе. Благаю тебе, прости мені сю кривду, яку не навмисне я заподіяв тобі

Стефанія.

Встань! Я вже давно простила тобі. Приснився мені оноді дух твойого брата Василя, він обявив мені цілу тайну: признався до вини і просив прощення у мене.

Омелян.

Тобі явився у сні, а мені на яві.

Стефанія.

Забудьмо! Забудьмо, дорогий, сю страшну подію.

Омелян.

Тепер, найдоросша моя, слід нам попросити доктора Новаковського о благословеньство. (Підходять напроти нього).

Стефанія.

Батьку і спасителю наш! Просимо поблагословити нас. (Приклякають).

Лікар.

(Радо благословить.) Щас[illegible]вий я, що можу благословити вас, неначе с[illegible] рідних дітей, та ще й на своїй рідній, але чуж[illegible]ам землі.

ЯВА XV.

Інвалід і Священик.

Умирає, кажете? Сповіди святої бажає?

Інвалід.

Таж скорше ходіть, а то щоб при життю застати та вісповідати перед смертю. (Підходять).

Лікар.

Не сповіди а благословеньства Божого на життя просять у вас, отче духовний, отсі молодята.

Інвалід.

(Відходить на бік.) Сього я вже зовсім не розумію! Яке чудо тут діється! Відкопав з землі наче з гробу, відтерли, тай уже і благословеньства просять.

Омелян.

Тепер ми вирівняли свої рахунки і пора нам зажити новим життєм.

Стефанія.

Помяніть отче сей день, в якім сталась отся велика подія в моїм життю. Нехай нинішний день буде для нас всіх урочистим святом.

Омелян.

А для більшої урочистости, уділіть нам отче благословеньства Божого.

ЯВА XVI.

Дівчата.

(Гарно прибрані в цвіти, несуть великі обеременки ріжних цвітів і два вінки).

Лікар.

А... дівчата з цвітами неначе ангели з вінками слави.

Дівчата.

Дивіться, скілько ми назбирали цвітів!

Лікар.

(Голубить їх.) О, мої перепилички, ви самі неначе живі цвіти.

Дівчата.

(Обдаровують цвітами лікаря.) Побачивши Стефанію, урадувано.) А... наш ангел, наша спасителька. (Кидаються до неї.)

Стефанія.

(Обнимає і цілує.) О,... мої сироти... Мої страдальці. Мої ангелики невинні... Які вони гарні та милі!

Дівчата.

Ми вам за то богато, богато цвітів назбирали. (Дають Стефанії великий букет цвітів).

Стефанія.

(Зворушена цілує їх). А тепер, дорогенькі мої,

русалочки Дністрові, возьмете участь в святкованню моєї урочистости. Се день великого свята в моїм життю.

Дівчина Старша.

Нині день вашого свята? Так треба всіх прибрати цвітами, а нашій спасительці устелимо дорогу з цвітів. (Кидають листки під ноги Стефанії, і обдаровують всіх цвітами, відтак беруться за руки і гуляючи довкола, наче русалки, співають.)

Ми на світі
Героїні,
Що нас вратувала.
Що славною
Для цілої
України стала.
Ми сироти
Ще маленькі,
Бо нема в нас
Батька неньки
За Вкраїну життє дали.
Вороги їх повбивали.
А ми тобі Україно,
Будемо служити
Бо ти добра наша мати,
За сироти вмієш дбати.

Священик.

(Зворушений). Щасливий і благословенний той, хто ділом своїм потрафить утерти сльози гіркої неволі, а викликати усміх щастя на лиці бідної сироти. Тепер ходіть і зложіть присягу любити себе взаїмно, любити неньку Україну, і цілий поневолений Український Народ. (Веде їх до стола, ставить книжку і хрест на стіл). Уділю вам благословеньства Божого.

Всі.

(Стають в урочистім настрою).

Дівчата.

(Тримають вінки).

Оркестра.

(Грає пянісімо гимн: "Ще не вмерла Україна"

Священик.

Перед Господом Богом і перед українським народом присягаєте собі взаїмну любов, вірність українському народови в його боротьбі за здобуттє свободи і волі, на що уділяю вам благословеньства Господнього. (Бере вінки і підносить понад їх голови.) Благословляю вас отсими... (В тій хвилі).

ВІДСЛОНА V.

(Задна куртина підноситься).

Україна.

На горі, серед степу, осяяна великою ясністю, уста її щасливо усміхнені. В горі понад голови тримає великий лавровий вінок. Стоїть в непорушній позі. З правої сторони, під горою, сидить козацький дід з бандурою і ніби грає, з лівої сторони стоїть на варті, в повні уоружений, в однострою Український Січовий Стрілець, і грізно дивиться в далечину. З далека чути наче ангельський хор: Ще не вмерла Україна", який прекрасно зливається з оркестрою.

Україна говорить милим дзвінким голосом.

О, мій народе!
Мої любі діти!
Ви неначе перли,
Наче живі цвіти.
Для вас я страждаю,
І зношу неволю,
Щоб ви мої діти,
Мали кращу долю.
Щоб всі ви з'єднались
Тут переді мною,

Щоби разом стати
За волю до бою.
Бо для вас, кохані,
Уже не від нині,
І найтяжці муки,
С неустрашимі.
Тож благословлю вас,
На святеє діло,
Ідіть і боріться
Хоробро і сміло.
А за ваші труди,
Хай вам слава буде.
Діла ваші славні,
Весь світ не забуде.
І ви мої діти,
Далеко з'за моря,
Що ви в часі лиха,
І страшного горя
Прийшлисьте до мене,
І подали руки,
Щоби облекшити,
Мої тяжкі муки.
Прийміть із рук моїх,
Сей вінок любови,
Ви старці немічні,
І ви бідні вдови.

Та і ви герої,
Ті, що воювали,
Що за кращу долю,
Кровцю проливали.
Тай сиротам бідним
Бо й вони страдали,
І найбільше горя,
В сім часі зазнали.
За всіх я вас, діти,
Рівно памятаю,
Й отсей вінок слави
Я для вас складаю.
Сей вінок лавровий
Всім вам у відплату.
За всі ваші труди,
І за кров пролляту.

Дівчата.

(Кидають цвіти у стіп України).

(Оркестра грає а хор співає з цілою силою):—

"Ще не вмерла Україна
І слава і воля...
Ще нам браття молодії
Усміхнеться доля... і т. д.

(Куртина помаленько спадає).

Кінець.